

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

14^E JAARGANG

WOENSDAG 13 NOVEMBER 1929

No. 724

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.
Algemeen Secretaris: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.
ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

Assistent-Redacteur: H. M. H. A. van der Valk.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonnees, leden en donateurs kosteloos, voor zover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnees en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en girorekening No. 6729.

12 NOVEMBER 1929.

De geldmarkt was deze week verdeeld. Het aanbod van geld on call en op prolongatie was vrij beperkt; daarentegen bestond er voor particulier disconto veel belangstelling. De ruimere geldmarkt kwam dan ook vrijwel uitsluitend tot uitdrukking op de discontomarkt, daar verschillende geldgevers, die gewoonlijk geld op prolongatie uitzetten, door den onzekeren toestand van de effectenmarkt, zich hiervan geheel onthielden. In de prolongatierente kwam daardoor geen verandering, meestal werd 4% pCt. genoteerd. Ook voor callgeld werd in den regel 4% pCt. betaald, met een kleine daling aan het einde der week. Daarentegen kon de rente voor wissels regelmatig teruglopen, zoodat gisteren voor 4½ pCt. werd afgedaan.

* * *

Op de balans van De Nederlandsche Bank geeft de post binnenlandsche wissels een daling van f 12.2 miljoen te zien. Het bedrag van f 11 miljoen aan rechtstreeks bij de Bank geplaatste schatkistpromessen, dat verleden week in de portefeuille der Centrale Credietinstelling aanwezig was, blijkt inmiddels geheel te zijn afgelost. De beleeningen vertoonen een teruggang van f 25.1 miljoen. Het renteloos voorschot aan het Rijk daalde met f 2.6 miljoen.

De goudvoorraad der Bank bleef wederom zoo goed als onveranderd. De zilvervoorraad klom met een kleine f 600.000. De post papier op het buitenland en de diverse rekeningen op de actiefzijde der balans stegen resp. met f 150.000 en f 1.7 miljoen.

De biljettencirculatie verminderde met f 33.7 miljoen. De rekening-courant-saldi geven een teruggang van f 4 miljoen te zien. Het beschikbaar metaalsaldo vermeerde met f 15.7 miljoen. Het dekkingspercentage bedraagt nagenoeg 54.

§

* * *

De wisselmarkt bleef ook deze week nog moeilijk; de stemming voor de hoofddevisen was eerder flauw. Vooral in den namiddag van den laatsten dag viel een tamelijk groot aanbod te constateeren. Groote schommelingen vielen echter niet waar te nemen, doch de plotseling omslaande stemmingen brachten zoo nu en dan eenige levendigheid, waarbij de markt dan een eenzijdig karakter had. De Dollar in Londen veranderde weinig; van 4.88 kwam de koers op 4.87^{13/16}. Hier liep Londen van 12.08% op 12.08% terug, wat, gezien de lage rente hier en de hoogere rente, die nog in Londen te maken valt, wel eenigszins onbegrijpelijk is. De Dollar eindigde op denzelfden koers als waarop de week werd aangevangen, nl. 2.4870, na voorbijgaand 2.4765 te hebben genoteerd. Marken waren tenslotte 59.23 na 59.27½ (tegen Ponden kwam de koers van 20.39½ op 20.39%). Onder den invloed van goudzendingen kwam de koers van het Pond in Parijs van 123.81 op 123.88, wat den Franc hier van 9.76½ op 9.75½ terug deed loopen. Zwitserland 48.— tot 48.02. Peseta's verbeterden eerst tot 35.25, doch liepen daarna terug op 34.92½. Yen vast op 1.21. Braziliaansche Milreis 28%—29. Ook bij den Argentijschen Pesó viel een inzinking waar te nemen; de koers kwam op 1.01½, doch sloot weder op 1.02%. Hoogst onzeker bleef Canada; na een daling tot 2.42½ kwam het slot op 2.43½.

Het geldbericht van onzen Londenschen correspondent was bij het ter perse gaan van dit nummer nog niet ingekomen.

DE TINMARKT EN DE TINPRODUCTIE.

De prijs van het tin, het verloop van de tinmarkt, wordt beheerscht door twee groepen van factoren, die men scherp van elkaar dient te onderscheiden.

Tot de eene groep behooren die factoren, welke de — om zoo te zeggen — dagelijksche verhouding tusschen vraag van de zijde van de koopers en aanvoer of aanbieding door producenten of verkoopers regelen. Door verschillende omstandigheden, waarop met het oog op de beschikbare plaatsruimte thans niet kan worden ingegaan, is deze verhouding zeer labiel. Zij vindt hare uitdrukking in de fluctuaties van de prijsnoteringen, die men geregeld onder „handelsberichten” in de nieuwsbladen aantreft. Hoewel deze schommelingen vrij belangrijk kunnen zijn, zoodat ze over een kort tijdsverloop vele — zelfs eenige tiendtallen f's per ton kunnen bedragen, zijn ze toch van secundaire aard.

Wezenlijk anders is het met de tweede groep: die van productie en consumptie. In bijgaande figuur zijn de meest saillante punten van het verloop van den marktprijs sedert het begin van deze eeuw samen-gevat tot een grafisch beeld. Verder zijn ingeteekend de lijnen die het verloop van jaar tot jaar van productie en consumptie weergeven. Beide lijnen vertoonen een in wezen nagenoeg volkomen gelijkvormig beeld, in zoverre dat met de variaties van de consumptie overeenkomstige bewegingen van de productie correspondeeren. Ze zijn bijna volmaakt synchroon, doch de grootte van de variaties — de amplitudes — is ongelijkmatig, doordat nu eens de productie de consumptie overtreft, dan weer het omgekeerde plaats heeft. De overgang van het eene stadium naar het andere wordt in de grafiek gemarkeerd door de snijpunten van beide lijnen.

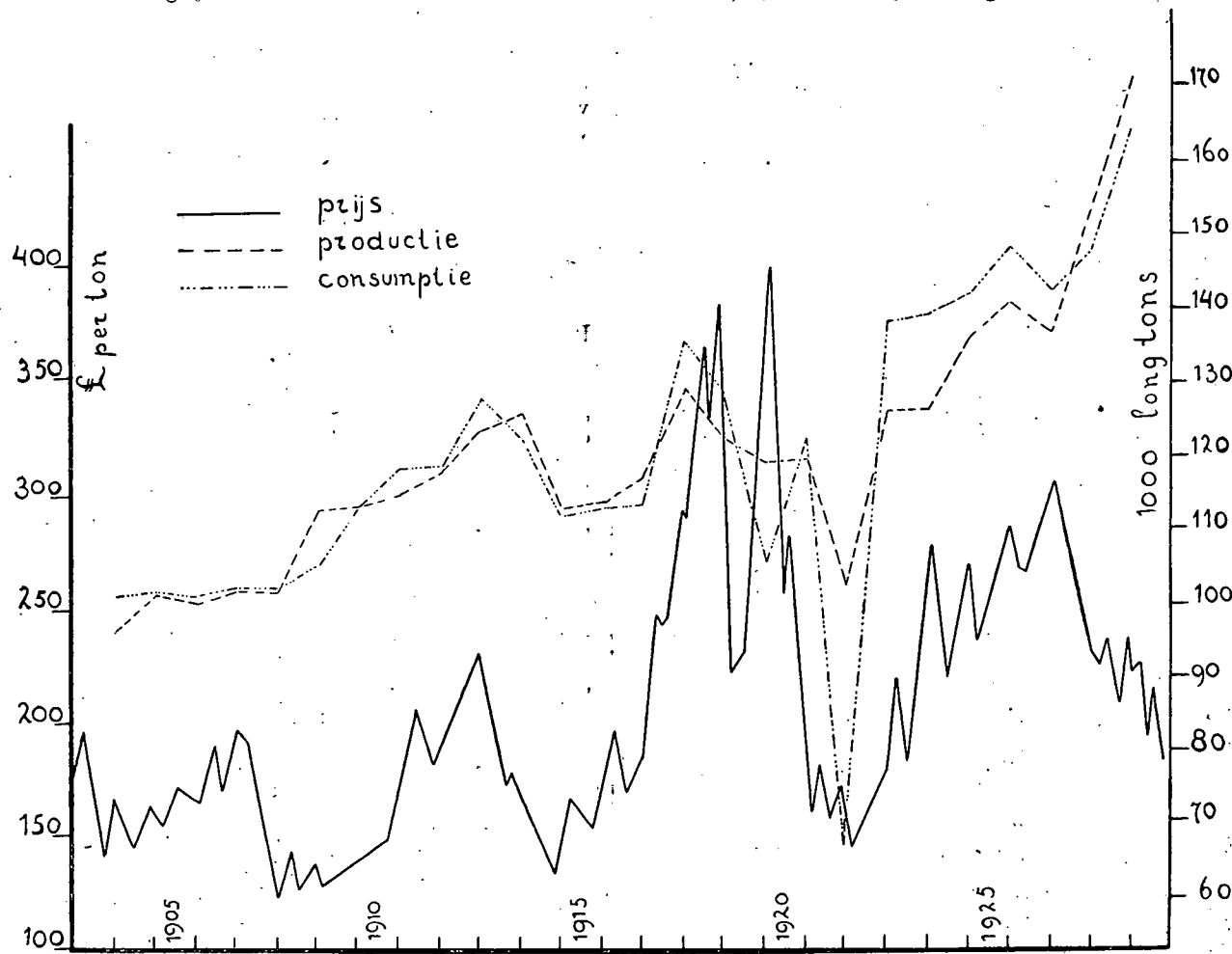
Zoodra de productie de consumptie zal gaan overtreffen, treedt een abrupte daling van den prijs in, die een min of meer catastrophaal karakter heeft door het zeer belangrijke verticale niveau-verschil en door

INHOUD.

	Biz.	
DE TINMARKT EN DE TINPRODUCTIE door <i>Ir. P. Hövig</i>	1012	
Telefoonbeleid in Nederland door <i>Mr. P. G. Knibbe</i>	1014	
Handelsbetrekkingen tusschen Nederland en Polen door <i>Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart</i>	1016	
De dertiende internationale arbeidsconferentie II (Slot) door <i>Mej. Mr. G. J. Stemberg</i>	1018	
De stabilisering van het prijsniveau in „Staatshuishoudkunde en Statistiek” II (Slot) door <i>Mr. J. G. Koopmans</i>	1019	
AANTEKENINGEN:		
Indexcijfers van groothandelsprijzen	1021	
MAANDCIJFERS:		
Postchèque en Girodienst	1023	
Giro-omzet bij De Nederlandsche Bank	1023	
Giro-kantoor der Gemeente Amsterdam	1023	
Posterijen, Telegrafie en Telefonie	1023	
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN..... 1024—1030		
Geldkoersen.	Bankstaten.	Verkeerswezen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.	Ontvangen Boeken.

het betrekkelijk korte tijdsverloop waarin het proces zich voltrekt. Gaat daarna de consumptie weer de overhand krijgen, dan volgt daarop een omgekeerde beweging — van beneden naar boven — van den prijs, die echter een veel meer geleidelijk verloop heeft. Het toch onrustige aanzien van die lijn is in hoofdzaak toe te schrijven aan de, in den aanhef genoemde variaties van secundaire orde.

De kwestie die op het oogenblik de belangstelling met betrekking tot de tinmarkt bezigt houdt, betreft de verdere ontwikkeling van de verhouding tusschen productie en consumptie. Bij vorige gelegenheden dat de stand van de markt ongeveer met de huidige overeenkwam, concentreerde de aandacht zich dan voornamelijk op de vooruitzichten van de consumptie. Wat de productie aangaat, deze was zoo soepel, dat zij zich zonder veel bezwaren daarnaar kon regelen. De wijze waarop tinerts voor het meerendeel in de natuur voorkomt — in uitgestrekte, vlak liggende lagen van los zand op slechts enkele meters diepte onder het maaiveld, maakt het bijzonder geschikt om in klein-

bedrijf te worden ontgonnen. Veel speciale technische kennis is er niet voor noodig en al evenmin wordt er een groot kapitaal voor vereischt. Bij hooge tinprijzen — door toenemende consumptie — kunnen gemakkelijk en snel nieuwe terreinen in ontginning worden genomen of de productie van bestaande ondernemingen worden opgevoerd, eenvoudig door een grooter aantal arbeiders te werk te stellen en wat meer, weinig kostbaar materieel aan te schaffen. Werd de tinprijs zoo laag, dat zoo'n mijn verlies dreigde op te leveren, dan werden eenvoudig de arbeiders ontslagen en het bedrijf stilgezet. Renteverlies, kosten van onderhoud, enz., speelden geen noemenswaardige rol. Het aantal zelfstandige tinbedrijven was welhaast ontelbaar. Ook thans is het nog belangrijk. Er zijn nog maar weinig werkelijk groote ondernemingen zooals Bangka en Billiton in Nederl.-Indië en het Patiño-concern in Bolivia. Het meerendeel van het tin komt nog altijd van kleine en zelfs zeer kleine ondernemingen. Alleen op het Maleische Schiereiland reeds — dat ongeveer 38 pCt. van de wereldproductie oplevert — waren gedurende 1928, naast 72 baggermaatschappijen, niet minder dan nog 462 andere ontginningen in bedrijf.

Doch dit is bezig snel te veranderen. De werkelijk enorme winsten, die in de afgelopen jaren met het tin gemaakt werden, hebben in toenemende mate het internationale grootkapitaal aangetrokken. In het jaar 1910 was slechts 22 pCt. van de totale tinproductie van de F.M.S., afkomstig van met Europeesch kapitaal werkende ondernemingen, 78 pCt. van Chineesche; over 1920 was de verhouding 36 pCt. tot 64 pCt.; over 1928 was zij 49 pCt. tot 51 pCt. Het gaat in steeds meer versneld tempo; men kan het thans van maand tot maand volgen, zooals uit het volgende staatje, dat op dit jaar betrekking heeft, te zien is:

Januari	59 pCt. Europeesch,	41 pCt. Chineesch
Februari	58 " " "	42 " "
Maart	60 " " "	40 " "
April	62 " " "	38 " "
Mei	63 " " "	37 " "

Naast de 89 tinbaggers, die er op 1 Januari van dit jaar in bedrijf waren, waren 9 nieuwe in montage en 21 in bestelling.

Van, over het algemeen kleinbedrijf is de tinmijnbouw bezig zich te ontwikkelen tot grootbedrijf, wat gepaard gaat met machinalisering en een zeer belangrijke toename van het geïnvesteerde kapitaal. Vóór den oorlog — in 1914 nog — werden de Gouvernmentstinmijnen op Bangka geheel op den voet van het Chineesche kleinbedrijf bewerkt; machinale hulpmiddelen vonden nog slechts een bescheiden toepassing. Het stamkapitaal bedroeg toen ongeveer f 22,50 per jaarlijks geproduceerde pikol tin.

Thans — over het boekjaar 1928/'29 — is dit bedrag reeds opgelopen tot ca. f 57 per jaar-pikol, hoewel van de 20 dredges die men, naar verluidt, voornemens is daar te werk te stellen, er nog slechts 3, benevens twee gewone baggers en een slijkopzuiger, in bedrijf zijn. Dit is dus nog maar een begin. Beter vergelijkingsmateriaal, voor hoe het was en hoe het worden zal, geven de F.M.S. Voor de Chineesche mijnen op Malaka zal men het gemiddelde kapitaal op ca. f 25 tot f 30 per jaarpikol mogen stellen. In de 76 Europeesche baggermaatschappijen, die er eind 1928 werkzaam waren, was een bedrag van £ 12.707.932 gestoken, wat overeenkomt met rond f 280 per jaarpikol.

Evenwijdig hieraan voltrekt zich een proces van concentratie en consolidatie. In Bolivia, begonnen door Generaal Sainz, die aanvankelijk de controle wist te verkrijgen over een aantal kleine ondernemingen, werden diens belangen in 1905 overgenomen door Señor S. I. Patiño en diens politiek met zooveel succes voortgezet, dat de Patiño Mines and Enterprises Consolidated thans het grootste tinbedrijf van de wereld is, waarvan verwacht wordt dat het, na voltooiing van de aanhangige uitbreidingswerken, een

jaarproductie van 24.000 ton zal bereiken. Over 1928 bedroeg zij rond 17.000 ton. De geheele output wordt naar Liverpool verscheept om in de smelterijen van Williams, Harvey and Co. Ltd. tot metaal te worden gereduceerd. Señor Patiño en de National Lead Co. zijn elk voor de helft eigenaars van het smeltbedrijf.

Voor kort hebben Guggenheim Brothers van New York controle over de Aromayo-mijnen verworven; die daardoor thans met de Caracoles Tin Co. vereenigd zijn.

Door de oprichting van de Anglo-Oriental Mining Corp. in het begin van 1928, door samenwerking van de London Malayan Tin Trust, de Tin Selection Trust, het London Tin Syndicate en de Penpoll Tin Smelting Co., benevens verscheidene andere ondernemingen, zijn voornamelijk tinbelangen op het Maleische Schiereiland, in Nigeria en Burma samengebracht en is de Anglo Oriental thans de grootste baggeronderneming van de wereld.

De omzetting van de tinontginning op Billiton tot een gemeenschappelijk bedrijf, waarin het Gouvernement van Nederl.-Indië voor $\frac{2}{3}$ aandeelhouder is, werd gevolgd door de oprichting van de Nederl.-Ind. Tin Expl. Mij. voor het onderzoek en de ontginning van eilanden van de Riouw-Archipel, waarin het Indische Gouvernement en de Gemeenschappelijke Mijnb. Mij. Billiton elk voor de helft deelnemen. Een dochtermaatschappij van de tot holding company geworden oude Billiton Mij. — de Mijnb. Mij. Stannium — is werkzaam op Sumatra en in Centraal Afrika. Het gemeenschappelijk bedrijf en de oude Billiton Mij. nemen elk voor $\frac{1}{3}$ van het gestorte kapitaal deel in de N.V. Hollandsche Metallurgische Bedrijven, die zich het smelten van tinertsen uit Bolivia ten doel stelt. Door een en ander is een relatie langs indirecten weg tot stand gekomen tusschen al deze onderling gelieerde ondernemingen en de Gouvernmentstinwinning op Bangka. Een doelbewuste concentratiepolitiek met het oog op de tinmarkt heeft daarbij weliswaar niet bepaaldelijk voorgezet, doch de weg daartoe is er althans door gebaad. Hierdoor zou een centrale controle zoowel over de productie als over den verkoop van minstens 20 pCt. van de wereldproductie worden verkregen.

Een stap verder in dezelfde richting voert logisch en noodzakelijk tot kartelvorming. Op een 11 Juli j.l. te Londen gehouden bijeenkomst, waar meer dan 30 directeuren en vertegenwoordigers van 167 tinproducerende maatschappijen, met een gezamenlijke jaarproductie van circa 100.000 ton, aanwezig waren, is eenstemmig besloten tot de oprichting van een Tin Producers Association. Bolivia en Nederl.-Indië houden zich nog afzijdig en de meer dan 400 kleine Chineesche producenten van de F.M.S. willen er in het geheel niet van weten. Veel resultaat heeft de nieuwe combinatie dan ook nog niet kunnen opleveren: Doch dit komt voorloopig pas in de tweede plaats in aanmerking. In de eerste plaats is zij op het oogenblik van belang als symptoom, dat duidelijk aanwijst welken kant het met de evolutie van de productie uit zal gaan.

Een gevolg van dezen nieuwen koers is, dat de productie aanvankelijk aan soepelheid inboet. 't Is heel wat anders om een bedrijfje, dat met slechts een locomobile en een grintpomp werkt, stop te zetten dan een dredge die, bedrijfsklaar op de plaats van bestemming, al gauw een £ 80.000 tot £ 100.000 kost. Zoo'n kostbaar werktuig laat men, liefst op volle capaciteit, doordraaien, zoolang het maar eenigszins mogelijk is. Ook al maakt men geen winst, komt het toch goedkooper uit. Hierin ligt grootendeels de verklaring van het hoogst merkwaardige feit, dat ondanks de slump van 1927/'28, de productie in tot nog toe ongekende mate is toegenomen en nog steeds toeneemt en hoger is dan ooit te voren. Doch dit verandert naarmate de bedrijven groter worden en in plaats van met een of twee, met tien of meer dredges gaan werken.

Om er dan een paar tijdelijk buiten bedrijf te stellen behoeft niet zoo bezwaarlijk te zijn. Deze soepelheid is er dan echter een van geheel anderen aard; niet meer een onbeheerschte, stelsellooze reactie, doch een vorm van bewust bedrijfsbeleid.

In de plaats van de vele individueele ondernemers die geheel of in elk geval grootendeels van het bedrijf bestaan moesten, treedt meer en meer de naamlooze vennootschap, met een groot aantal aandeelhouders die, met sterk beperkt persoonlijk risico, meer belang bij regelmatige dan bij enkele exceptioneel hoge dividenden hebben. Het groote bedrijf kan met een kleiner winst per eenheid toch nog aan de normale wenschen van het beleggend publiek voldoen. Dit is de reden waarom er nog altijd animo bestaat om bestaande ondernemingen uit te breiden en nieuwe te entameeren, hoewel de tinprijs toch reeds bedenkelijk aan den lagen kant schijnt te zijn.

Nog in ander opzicht zal de nieuwe productiewijze meer en meer van beteekenis kunnen worden: nl. voor de vorming van stocks, zoowel door producenten als door consumenten. Het eenige wat tot nu toe in dit opzicht bestond is de z.g. „visible supply”, die echter in hoofdzaak bestaat uit tin, dat door den producent reeds uit handen gegeven is en dat den consument nog niet bereikt heeft en door de speculatie wordt gemanipuleerd. Van fundamenteele beteekenis voor de verhouding van productie tot consumptie is hij nauwelijks, zijn invloed reikt niet verder dan de secundaire fluctuaties van de markt, veroorzaakt door de tijdelijke constellatie van vraag en aanvoer. De individueele producent kon zich niet veroorloven tin achter de hand te houden om de markt te steunen; daarvoor was hij niet kapitaalkrchtig genoeg. Voor den consument had het geen zin te trachten stocks aan te leggen; elke poging om de beschikking te krijgen over genoeg tin om de grilligheden van de markt maar eenigszins te ondervangen, zou onvermijdelijk tot verhooging van den prijs geleid hebben, dus juist wat veroorzaakt hebben, waarvoor men zich wilde vrijwaren.

Wat den vroegeren kleinen ondernemer niet mogelijk was, ligt echter wel binnen het bereik van de groote kapitaalkrchtige vennootschap. De Anglo-Oriental o.a. is er reeds mede begonnen door een hoeveelheid tin, waaromtrent de schattingen tusschen 6.000 en 12.000 ton uiteenloopen, uit de markt te nemen.

Bij ruimer aanbod tegen lagen prijs, zooals tegenwoordig, zal het ook den consument gemakkelijker vallen, zich te wapenen door voorraden aan te leggen. Ook in deze richting schijnt een bescheiden schrede gezet te worden: men heeft becijferd, dat gedurende de eerste helft van dit jaar in Amerika 2000 ton meer is ingevoerd dan er gebruikt kan zijn.

Het is natuurlijk niet mogelijk thans reeds precies te voorzeggan van welken invloed deze nieuwe factoren uiteindelijk op de tinmarkt zullen zijn. We staan toch immers nog maar aan het begin van een nieuw tijdperk en het hangt er heelemaal van af hoe en in welk tempo dit alles zich verder zal ontwikkelen. Doch één bepaalde tendens schijnt toch thans wel reeds te onderkennen: tot een vastere verhouding van productie tot consumptie, waarbij de acute tegenstellingen meer en meer zullen vervlakken naarmate de overgang van klein- tot grootbedrijf voortgang vindt. In het verloop van den tinprijs zal dit zich dan moeten afteekenen doordat het verschil tusschen de maxima en de minima gaandeweg kleiner wordt — hoofdzakelijk ten koste van de maxima — terwijl het tijdsverloop waarover deze bewegingen zich afspelen — de perioden — langer zullen worden. Het ziet er stellig wel naar uit dat het ten slotte zal uitloopen op een stabielere markt met over het algemeen — als gemiddelde — lagere tinprijzen, dan de laatste decennia hebben te zien gegeven.

P. HÖVIG.

TELEFOONBELEID IN NEDERLAND.

Ten aanzien van vervanging van het vaste abonneement voor lokaal telefoonverkeer door een gesprekkentarief, werd aan tal van organisaties advies gevraagd. Over het algemeen was dit advies zeer gereserveerd, tot sterk afwijzend. Hoe meer omtrent de voorgenomen herziening der tarieven bekend werd, hoe sterker werd het verzet. Steeds grooter in aantal en verscheidenheid werden de bezwaren. Vast besloten, om toch aan haar voornemen uitvoering te geven, werden echter door de telefoonadministratie wanhopige pogingen gedaan om de ingekomen adviezen zoo te interpreteren, alsof toch van min of meer algemeene instemming sprake was. Toen dit niet meer kon worden volgehouden en ook de bezwaren niet konden worden ontzenuwd, werd openbaar dat het niet in het minst ernst was geweest met het vragen van advies, dat men dat advies alleen maar gebruikte voor zoover men dit in eigen plan kon wringen en dat men verder alle adviezen zonder motiveering naast zich neerlegde en alle bezwaren negeerde. Een dergelijke methode wekte terecht de verontwaardiging van velen op.

Een korte schets van den ontwikkelingsgang van het telefoonbedrijf moge dienen ter verklaring van het feit, hoe het mogelijk was dat de telefoonadministratie den moed heeft gehad, heen te stappen over hoogst ernstige bezwaren en de gevraagde adviezen te negeren. Tevens zal blijken, dat het thans om veel meer gaat dan om de soms ietwat simpele vraag, of enkele veelsprekers mogelijk iets meer moeten betalen dan recht en billijk is. Thans toch wordt de laatste phase beleefd van den strijd tusschen de telefoonadministratie eenerzijds en de regeering, volksvertegenwoordiging, de telefoongebruikers en ons gehele Nederlandsche volk anderzijds. Wordt ook in deze laatste phase de nederlaag geleden, dan is het voorgoed uit met allen invloed van regeering en volk op het te voeren telefoonbeleid. Hoe kras gezegd dit ook moge zijn, aan het slot zal hopelijk duidelijk blijken, dat er geen woord te veel is gebezigd. Vanwege het uiterst korte bestek van een tijdschriftartikel moet evenwel veel ongezegd blijven, dat ter staving van het betoog van groot nut is. Spoedig hoop ik echter in afzonderlijke studie dit onderwerp breder te behandelen.

Zooals bekend, waren in Nederland van 1881 tot 1896 uitsluitend particuliere telefoonnetten. In laatstgenoemd jaar nam de gemeente Amsterdam de telefoon in eigen exploitatie, weldra gevolgd door verschillende andere gemeenten. In 1897 werd voorts de interlocale telefonie tot staatszaak gemaakt.

De Stc. van 1897 met de opdracht om een onderzoek in te stellen naar de taak welke de Staat ten aanzien van de telefoon zou hebben te volbrengen, adviseerde tot staatsexploitatie van de interlocale telefonie, maar viel in groepen van 3, 4 en 2 leden uiteen ten aanzien van de „locale” telefonie. De eerste groep stond vóór zoowel aanleg als exploitatie der locale netten van staatswege. Vier der negen leden dienden een minderheidsnota in, waarbij zij daar overwegende bezwaren tegen inbrachten. Zij wilden aanleg en exploitatie der locale netten door de gemeenten, desnoods door concessionarissen in overleg met de betrokken gemeentebesturen. De groep van 2 leden stelde zich in hun minderheidsnota op het standpunt dat aanleg en exploitatie door de gemeenten behoorden te geschieden, en slechts waar deze niet bereid waren, door den Staat.

Alleen met deze laatste restrictie gingen zij mede met Staatsexploitatie en alleen op deze wijze werd ten slotte nog een meerderheid gevonden.

Gezien dezen uitslag is de veronderstelling niet al te gewaagd, dat, als het mogelijk was geweest dat de commissie objectief en volledig omtrent de doelmatigheid en practische verwezenlijking van particuliere telefoonexploitatie ware voorgelicht, de uitslag

nog meer ten voordeele van de „geen Staatsexploitatie” zou zijn geweest.

De alleszins verklaarbare, ofschoon ongemotiveerde vrees voor zwaarwichtig schijnende technische bezwaren, deed voorts zelfs hen, die gaarne als paladijnen van het particuliere initiatief fungeerden, op dit gebied in hun schulp kruipen.

Zeer duidelijk kwam dit uit bij de behandeling van de Telegraaf- en Telefoonwet van 1904. Deze wet ging er van uit, dat de aanleg en exploitatie der telefoon Rijkszaak was, doch dat ook mogelijk was gemeentelijke of particuliere exploitatie. Geenerlei waarborg werd echter getroffen om het gemeentelijke en particuliere bedrijf tegen de expansiezucht van het staatsbedrijf te beveiligen.

De M. v. T. van Minister de Marez Oyens vermeldde zelfs: „Wordt het later wenschelijk geacht door aanleg, overname of naasting van particuliere netten tot (Staatsexploitatie) over te gaan, dan zal de beslissing daartoe bij een begrotingswet kunnen worden genomen”.

Daarmede werd het fatale stelsel geïntroduceerd, dat over een dergelijk principieel punt incidenteel bij het behandelen van de begroting zou moeten worden beslist. Daarmede werd voor de gemeentelijke en particuliere bedrijven een toestand van onzekerheid geschapen, welke deze zou belemmeren om het bedrijf over nieuwe gemeenten uit te breiden en zelfs het gevaarlijk maakte om het net op de hoogte van den tijd te houden. Geen waarborg toch bestond er dat dergelijke kosten bij overname zouden worden vergoed. Het gebeurde te Amsterdam, waarbij de gemeente na afloop van de concessie het bestaande net niet overnam, maar aldaar een geheel nieuw net opbouwde, maande tot voorzichtigheid.

In het Voorloopig Verslag werd er niet ten onrechte op gewezen, dat ook reeds de Stc. op het nemen van een bepaalde beslissing door den wetgever had aangedrongen, „opdat niet aan de uitvoerende macht de vrijheid worde gelaten, naar wisselende inzichten nu eens deze, dan weer een andere gedragslijn te volgen”. (Cursiv. van mij. K.)

Deze overigens tevergeefs gememoreerde waarschuwing bleek maar al te veel reden van bestaan te zullen hebben. Het zou een kleinigheid blijken voor de uitvoerende macht, in casu de telefoonadministratie, om, bij het ontbreken van een wettelijk voorgeschreven gedragslijn, ten aanzien van de particuliere bedrijven en voor de Staten-Generaal, zoodanige omstandigheden te scheppen en de situatie zoodanig voor te stellen, dat de betreffende begrotingspost practisch niet zou kunnen worden verworpen. Het particuliere initiatief werd op deze wijze op genade en ongenade aan zijn a.s. overweldiger overgeleverd.

Op deze wijze werd ingeluid het tijdperk, waarbij en de Minister en de Staten-Generaal en de abonnees en ook het geheele volk, vrijwel machteloos het inzicht der telefoonadministratie zouden hebben te volgen. Mogelijk is echter ook, dat toen een wettelijke fundatie ontving, wat in de practijk reeds voor een deel werkelijkheid was geworden.

Als kroon op het werk werd in art. 16 bepaald, dat de tarieven niet zoals in andere landen bij de wet, maar bij algemeen maatregel van bestuur zouden worden vastgesteld. Dientengevolge behoefden de ambtenaren der telefonie aan de volksvertegenwoordiging en daarmede aan alle anderen niet meer inlichtingen te geven dan zij zelf nuttig oordeelden; daardoor daalde ook de belangstelling der volksvertegenwoordiging tot het vriespunt en werd de kennis omtrent telefoonaangelegenheden over het algemeen in ons land uiterst gering.

Thans, nu de stille strijd, welke, naar verluid, gevoerd is tusschen den administratieven en den technischen telefoondienst, dank zij de automatisering, ten gunste van den technischen dienst is

beslist, zijn tevens voorstellen gekomen, welke op ontstellende wijze blijken geven dat zoozeer het contact met de telefoongebruikers is verloren, dat een bekrompen dienstinzicht doorgevoerd wordt ten koste van het waarachtige belang van een vlot telefoonverkeer. Blijkbaar heeft het Hoofdbestuur der P.T.T. zich geen deugdelijke rekenschap gegeven van het feit, dat de Rijkstelefoonnetten nagenoeg alle zeer klein zijn, zoozeer zelfs, dat dooreengenomen in ruim 96 pCt. der netten gemiddeld per abonné per dag geen twee gesprekken worden aangevraagd. Zonder meer is toch duidelijk, dat in dergelijke kleine netten niet de theorieën opgaan, opgesteld met het oog op het verkeer in wereldsteden. Geen vergelijking is voorts gemaakt met b.v. de toestanden in Denemarken en Zweden, waar een zeer ontwikkeld telefoonverkeer wordt aangetroffen met vast abonnement. Geen rekening is ermede gehouden dat in Amerika, waar het telefoonverkeer zijn grootste uitbreiding heeft verkregen en waar alleen reeds 59 pCt. van alle telefoontoestellen ter wereld zijn, in netten van den omvang der Rijkstelefoonnetten, algemeen en welbewust het vaste abonnement wordt gehandhaafd, om de eenvoudige reden, dat dit tarief het minst remmend op het telefoonverkeer inwerkt en ook overigens het doelmatigst is. Ondanks dit alles wordt in Nederland voorgesteld, het beproefde en op prijs gestelde vaste abonnement, te vervangen door een voor zeer velen hatelijk gesprekkentarief en wordt dit verkeersprobleem op ietwat middeleeuwsche manier opgelost, door 30 pCt. van het telefoonverkeer om hals te brengen.

Zelfs in Duitschland kent men een dergelijken overmatigen invloed der telefoonadministratie niet. Aldaar wordt het geheele postbedrijf, de telefoon inbegrepen, tegenwoordig bestuurd door een Verwaltungsrat, gekozen uit den Reichstag, uit den Reichsrat, uit het personeel van de Reichspost en uit handel en nijverheid, waarbij nog komt een vertegenwoordiger van den Minister van Financiën, welke Verwaltungsrat met voorstellen bij de regering komt. Daarmede vergeleken is het verzoek om instelling eener Staatscommissie, om op korten termijn rapport uit te brengen omtrent de voor de Rijksnetten meest wenschelijke tarieven, alleszins redelijk. Zulks te meer, omdat er geen noemenswaardige technische bezwaren tegen opschorting van het tellen der locale gesprekken bestaan en inzonderheid de zoozeer gewenschte automatisering ongestoord voortgang kan hebben.

Voor al bij deze herziening komt zeer sterk uit, hoezeer de verantwoordelijkheid voor den gang van zaken berust bij een instantie, die volgens de wet geenerlei verantwoordelijkheid draagt. De tegenwoordige Minister van Waterstaat vond bij zijn optreden een begroting gereed, waarin het gesprekkentarief was verwerkt, terwijl hem tegelijkertijd een daarmede in overeenstemming zijnde algemeene maatregel van bestuur werd voorgelegd, welke evenmin op dat moment voor wijziging vatbaar was.

Ook de Tweede Kamer wordt, zonder dat de bezwaren bij de behandeling der vorige postbegroting in zoo overstelpende mate naar voren gebracht, zijn ontzenuwd en zonder dat betere voorlichting wordt gegeven, voor een fait accompli geplaatst.

Dit alles in aanmerking nemende en gezien de bij zoo talloos vele telefoongebruikers bestaande meening, dat van bovenaf een tarief wordt doorgedreven, dat voor hen ongeriefelijk of schadelijk en gewoonlijk beide zal zijn en dat het telefoonverkeer onnodig beperkt, is het daarom thans meer dan ooit gemotiveerd door een Staatscommissie meer licht te verschaffen. Bij een juist gevoel voor harmonieuze verhoudingen, zou ook de telefoonadministratie zelf de instelling van een dergelijke Staatscommissie moeten toejuichen.

Hoe de geestesgesteldheid bij de telefoonadministratie is, blijkt echter wel zeer duidelijk uit het

weglaten uit het Verslag over 1928, van de cijfers, betrekking hebbende op het aantal locale gesprekken, welke er voorheen wel in werden opgenomen. Door deze tellingen, welke wel zijn gehouden en welke resultaten bekend zijn, niet in het Verslag op te nemen, wordt aan alle belanghebbenden, hoog en laag, voorgoed de gelegenheid ontnomen om een juist inzicht van het telefoonverkeer te erlangen. Uit deze en andere omstandigheden ontvangt men den indruk, dat de telefoonadministratie liever allerlei verkeerde denkbeelden laat voortbestaan, dan door zoo volledig mogelijke voorlichting aan het publiek een goed inzicht in de bedrijfsvoering te gunnen.

Hoe grooter de verwarring overigens, hoe grooter is immer de mogelijkheid geweest om bepaalde voorstellen door te zetten.

Als laatste geste kan ik voorts wijzen op de scheiding, voor de eerste maal in de begroting voor 1930 gemaakt, tusschen de interlocale en internationale telefonie eenerzijds en de locale telefonie anderzijds. Volgens deze thans gemaakte indeeling levert de interlocale en internationale telefonie een geschat voordeel op van f 5.174.100 en de locale telefonie een geschat nadeel van f 1.072.500. Zooals vanzelf spreekt, hangt alles af van de grenslijn, welke men voor de verdeling trekt. Door allerlei kosten zoals b.v. die voor binnenleidingen en onderhoud van aansluitingen, aanleg en onderhoud van locale kabel- en luchtnetten, enz. enz. „uitsluitend” ten laste der locale telefonie te brengen, ofschoon deze voor een zeer belangrijk deel ook dienen voor het interlocaal en internationaal verkeer, is voor de locale telefonie een tekort gecreëerd. Boekhoudkundig moge een dergelijke scheiding op haar plaats zijn, fout gaat hij, die er ten aanzien van de tarieven ook maar eenige conclusie op zou willen bouwen.

Waar de strijd echter juist gaat om de locale tarieven, zal als de administratie deze bedrijfstactiek weet te handhaven, nimmer met kracht op verlaging of wijziging dier tarieven meer kunnen worden aangedrongen en zullen de telefoongebruikers tevreden moeten zijn met wat de administratie hen genadig uit eigen beweging zal toeschuiven. Wordt daarom thans de strijd om het doelmatig telefoontarief door de gebruikers verloren, dan zal het en voor de volksvertegenwoordiging en voor de telefoongebruikers en voor ons geheele Nederlandsche volk voorgoed onmogelijk zijn om op het te voeren telefoonbeleid hun rechtmatigen invloed uit te oefenen. De telefoonadministratie speelt een hoog spel. Moge de uitkomst toonen, dat de aangeslotenen daar niet de dupe van zijn geworden. In de M. v. T. op de Staatsbegroting wordt van Minister Reymer gezegd, dat het hem een eere zal zijn, zoo zijn beleid overeenkomst zal hebben o.a. met dat van Minister de Marez Oyens.

Het zij mij vergund de hoop uit te spreken, dat het den tegenwoordigen Minister van Waterstaat moge gelukken, althans op het gebied der telefonie, zijn bekwamen voorganger ver te overtreffen.

KNIBBE.

HANDELSBETREKKINGEN TUSSCHEN NEDERLAND EN POLEN.

De jonge Poolse Republiek heeft in den loop van dit jaar haar tienjarig bestaan herdacht. Aan deze herdenking werd op een even waardige als voor Pool en buitenlander instructieve wijze meerdere luister verleend door het houden van een grandiose en voortreffelijk georganiseerde tentoonstelling te Posen, alwaar men zich een beeld kon vormen van hetgeen er in de laatste tien jaren in Polen is gepresteerd. Op uitnodiging van de Poolse Regeering werden een aantal Nederlanders, waaronder ook schrijver dezes, in de gelegenheid gesteld om door een bezoek aan Posen en in aansluiting daarbij aan Krakau, Warschau en de Oostzeehavens Danzig en Gdynia eenigen indruk te krijgen van den Poolischen Staat, een staat

met een oud verleden, doch die sinds het herkrijgen van zijn onafhankelijkheid na afloop van den wereldoorlog een geweldig reconstructieproces moest doormaken, hetwelk nog slechts ten deele is voltooid en aan de afwerking waarvan hard en met geestdrift wordt gewerkt.

Als in alle jonge of herboren staten is in Polen de vaderlandsliefde een der overheerschende gevoelens. Dat is vooral bij het Poolsche volk begrijpelijk. Emotioneel van aard, laait het op van vreugde, nu het na een onderdrukking van het eigen nationaal bestaan gedurende meer dan een en een kwart eeuw eindelijk weer zelfstandig is geworden. Ook de omstandigheid, dat het door niet bepaald vriendschappelijk gezinde burenen is omringd, wakkert het gevoel van vaderlandsliefde aan. Westelijk ligt Duitschland, hevig verstoord over de regelingen van het Verdrag van Versailles, inzonderheid over den Poolschen Corridor en den afstand van een stuk van Opper-Silezië. Naar het Oosten vormt Polen het bolwerk tegen het bolsjewisme, waartegen het na afloop van den wereldoorlog nog een heftigen strijd heeft moeten voeren. Het conflict met Litauen, hoewel van geen bijzonder groote beteekenis voor Europa in zijn geheel, is ook al niet bevorderlijk voor de goede verstandhoudingen in dien hoek van ons werelddeel. Dat alles leidt intusschen tot extra hevige patriottische gevoelens, die ons kalme Hollanders wel eens met een zekere onrust vervulden, doch die in ieder geval deze goede zijde hebben, dat zij het land hebben gebracht tot een krachtsinspanning, die bewonderenswaardig is.

Voor van het herstelwerk, dat in Polen na afloop van den wereldoorlog is verricht, kreeg men op de tentoonstelling te Posen een grooten indruk. De Staat moest worden georganiseerd, er moest een burgerlijke en militaire administratie worden geschapen, het land was ten deele verwoest, de spoorwegen moesten worden hersteld, het geldwezen stond niet aanstands op poten, er heerschte en heerscht nog groot kapitaalgebrek, zoodat de rente zeer hoog is, kortom, er was een overweldigende taak, die het Poolsche volk, samengesteld uit zeer verschillend opgevoede bestanddeelen, die veelszins het onderling contact misten, te vervullen had en waar het zich op een vlotte wijze doorheen geslagen heeft.

Dat er bij het vervullen van deze taak in economisch opzicht verschillende schaduwzijden te onderkennen vallen, is begrijpelijk. Een jonge staat als Polen heeft ook dit met andere jonge volkshuishoudingen gemeen, dat de economische politiek er bedenkelijk mercantilistisch getint is. De Staat bemoeit zich met alles en nog wat, grijpt door beschermende rechten, uitvoerverboden, subsidies, staatsverkeersbedrijven enz. in tal van economische verhoudingen in en heeft zich in Polen ook door de oprichting van enkele Staatsbanken in belangrijke mate met het credietwezen bemoeid. Dat daarbij fouten gemaakt worden, behoeft geen betoog en na verloop van tijd zullen zich de kwade gevolgen van zulk een neomercantilisme dan ook hevig doen gevoelen, al is het in een in tal van opzichten te reconstrueeren staat niet onbegrijpelijk, dat men er in den aanvang baat bij meent te vinden.

Om enkele voorbeelden te noemen, waarvan het bedenkelijk karakter terstond in het oog springt. Op de tentoonstelling te Posen werd ons getoond, hoe Polen een „Unmenge” van industrieën heeft, en toegegeven werd, dat er veelal van versnippering van krachten en van een teveel aan ondernemingen kon worden gesproken, zoo bijv. bij de locomotieven-industrie. Niettemin werd ons anderzijds onder het motto, dat het toch zoo bedenkelijk is om iets in te voeren, wanneer men dat, hoe dan ook, in het land zelf kan maken (!), niet zonder trots medegedeeld, dat met subsidie van den Staat een industrie van vrachtautomobielen in het leven wordt geroepen, waarvan het nut bij zooveel internationale concurren-

tie in dit artikel niet wel is in te zien. Ook van de vroegere industrieën zullen er, nu de Russische markt voor Polen is verloren gegaan, verschillende een belangrijk proces van ombouw moeten ondergaan. Deze ombouw wordt vertraagd door een mercantilistische politiek, maar zal er veelal niet minder onvermijdelijk door worden.

Belemmering van invoer wordt in Polen ook in die gevallen, waarin erkend wordt, dat men de desbetreffende artikelen goedkoop uit het buitenland kan betrekken, veelal hiermede verdedigd, dat Polen een arm land is en dat invoer uit het buitenland, ook al kost die minder geld, niet betaald zou kunnen worden en tot ontwrichting der betalingsbalans moet leiden. Dit standpunt is niet wel houdbaar. Als Polen beter iets kan invoeren dan zelf maken, kan het zijn productieve krachten wijden aan andere bedrijven, dan die, welke thans door bescherming kunstmatig in het leven worden gehouden, en op die wijze kan het land de voordeelen van den internationalen ruil deelachtig worden. Dat daardoor de betalingsbalans zou worden ontwricht, gaat ten aanzien van Polen evenmin op als bij andere landen. Anders dan als overgangsmaatregel laat zich protectie in een geval als het Poolsche niet verdedigen. Maar het ziet er nog niet naar uit, dat de bescherming er tijdelijk zou zijn of dat men er in ernst aan vermindering der protectie zou denken.

Ook in de verkeerspolitiek komen sterke mercantilistische tendenzen tot uitdrukking. Het duidelijkst komt men daarvan onder den indruk bij een bezoek aan de nieuwe havenplaats Gdynia aan de uitmonding van den Corridor. Gesticht om politieke redenen, aangezien op een gegeven oogenblik de doorvoer van wapenen over Danzig moeilijkheden ondervond, heeft men een nietig visschersdorpje van een paar honderd inwoners opgewerkt tot een stad van tegen de 30.000 zielen. Men waant zich in Amerika, wanneer men zulk een snellen groei om zich heen ziet. Men is vol bewondering voor het geweldig élan, dat uit dezen stedenbouw spreekt, maar of de stichting van een handelshaven naast Danzig ook economisch geoorloofd moet worden geacht, is de vraag, die zich onweerstaanbaar opdringt en die wij later nog eens hopen te behandelen.

Zoo zouden er meer uitwassen te noemen zijn. Deze zullen voorzoover mogelijk — met groote havenwerken als die van Gdynia gaat dat uiteraard niet zoo gemakkelijk — met den tijd moeten uitslijten. En naarmate de economische consolidatie van het land toeneemt, zal men ook van deze economische zonden minder vernemen. Dan zal men niet meer door toekenning van premies den Poolschen boer verleiden tot het verbouwen van slechte tabak, welks te hooge kostprijs via het tabaksmonopolie op den Poolschen rooker wordt verhaald, die het gelag betaalt! Dan zal wellicht ook de openhartigheid bij het bespreken van veelszins onvermijdelijke misstanden grooter worden dan thans, nu de Minister van Handel, die zich bereid verklaarde alle hem gestelde vragen na voorafgaande inzending prompt te zullen beantwoorden, in een discours van één half uur kans zag alle questies listig te omzeilen!

Zooals gezegd, er zijn schaduwzijden, maar deze nemen niet weg, dat de geheele reis een grooten indruk gaf van Poolsche energie en rotsvast vertrouwen in de toekomst. Over de Poolsche gastvrijheid was er slechts één roep.

Als Nederlandsch bezoeker van Polen vraagt men zich af, welke de economische banden tusschen Nederland en Polen zijn. Van veel belang zijn deze nog niet. Er zijn in Polen een paar Nederlandsche ondernemingen gevestigd. De Centrale Suiker-Maatschappij heeft er groote belangen, Philips is er gevestigd. De firma Van Schaardenburg heeft er te Krakau eene rijstpellerij. En ook de firma Bols heeft daar een fabriek.

De handelsbetrekkingen tusschen de beide landen zijn overigens nog gering. De beoordeeling daarvan wordt wel wat bemoeilijkt door het feit, dat de Nederlandsche en de Poolsche handelsstatistieken onderling groote afwijkingen in de cijfers vertoonen. Wij zullen ons bij het onderstaande aan de Nederlandsche statistiek houden en vermelden uit de Poolsche statistiek slechts, dat Nederland in 1927 met een percentage van 4.2 pCt. de achtste plaats onder Poolsche invoerlanden en met een percentage van 3.4 pCt. de zevende plaats onder de Poolsche afzetlanden innam. Verreweg het belangrijkste is, alle conflicten ten spijt, het handelsverkeer tusschen Polen en Duitschland, welk land met in- en uitvoerpercentages van resp. 25.5 en 32.0 pCt. op de eerste plaats verschijnt.

Volgens de Nederlandsche statistiek is de plaats, welke Polen bij ons in het handelsverkeer inneemt, minder belangrijk dan die van Nederland in den buitenlandschen handel met Polen. De onderstaande cijfers geven van de handelsbetrekkingen een beeld:

Jaar	Invoer uit Polen		Uitvoer naar Polen	
	ton van 1000 KG.	fl. 1000	1000 KG.	fl. 1000
1921.....	33.149	4.275	12.071	2.860
1922.....	105.900	7.118	13.386	3.135
1923.....	115.071	9.398	11.887	3.918
1924.....	131.977	20.660	8 081	5.345
1925.....	147.239	16.326	14.627	6.996
1926.....	339.836	31.444	32.345	12.808
1927.....	346.341	31.995	56.616	20.036
1928.....	334.999	27.313	98.158	22.888

(zonder gouden en zilveren munt en muntmateriaal).

Percentage van Polen in onzen totalen in- en uitvoerhandel.

	Invoer		Uitvoer	
	1000 KG.	fl. 1000	1000 KG.	fl. 1000
1921.....	0.19	0.19	0.21	—
1922.....	0.54	0.35	—	—
1923.....	0.59	0.47	0.14	0.27
1924.....	0.58	0.88	0.08	0.32
1925.....	0.58	0.67	0.12	0.39
1926.....	1.20	1.29	0.20	0.73
1927.....	1.21	1.26	0.39	1.05
1928.....	1.12	1.02	0.62	1.15

Men ziet uit deze cijfers, dat de handelsbetrekkingen tusschen de beide landen, in het algemeen nog zeer gering van omvang zijn, doch dat er in de laatste jaren wel van eenige stijging kan worden gesproken, die verhoudingsgewijze zelfs vrij belangrijk is, doch, waar het om zeer kleine absolute bedragen gaat, tenslotte weinig gewicht in de schaal legt.

De belangrijkste producten, welke Polen hier invoert, betreffen land- en boschbouw en landbouwindustrie. Polen is een overwegend agrarisch land. Van de bevolking houdt zich meer dan tweederde gedeelte met den landbouw bezig. Van de talrijke industriele producten van Polen gaan er maar weinig naar Nederland en zulks in onbelangrijke hoeveelheden.

De beide verreweg belangrijkste invoergoederen, welke wij uit Polen betrekken, zijn hout, waaronder weer inzonderheid het timmerhout moet worden vermeld, en ruwe bietsuiker. Van den totalen invoer uit Polen in 1928 ad ruim 27 millioen gulden, namen deze beide producten tezamen circa 20 millioen in beslag. Het verloop der desbetreffende posten was gedurende de laatste jaren als volgt (zie staatje blz. 1018).

Van onzen totalen invoer aan timmerhout bedroeg in 1928 het aandeel van Polen 12.3 en bij den suiker bedroeg het percentage 14½ pCt., dus vrij belangrijke percentages.

Onze uitvoer naar Polen draagt een meer verdeeld karakter. Wij leveren aan Polen sommige voedingsartikelen, zooals gesmolten dierlijk vet en plantaardige oliën, ijzer- en staalproducten, machines

Invoer uit Polen
(de cijfers achter de artikelen betreffen de nummers onzer handelsstatistiek.)

Jaar	Timmerhout (593/603)		Suiker (866)	
	1000 KG.	f 1000	1000 KG.	f 1000
1921.....	15.464	1.102	611	244
1922.....	46.903	2.661	—	—
1923.....	42.130	2.436	5.020	993
1924.....	50.697	3.249	7.810	2.192
1925.....	70.808	5.200	12.161	2.003
1926.....	151.834	10.975	46.905	5.956
1927.....	205.190	15.348	37.899	6.239
1928.....	167.762	11.954	33.368	5.130

en een groote reeks van minder belangrijke artikelen. De percentages zijn hier somtijds niet onbelangrijk, hoewel veelal afwisselend. In hoeverre hier bij een opkomend land als deze jonge Republiek verdere toekomstmogelijkheden liggen, zal door belanghebbenden nader onderzocht dienen te worden.

Uitvoer naar Polen.

	1928		kolom 2 in % v. 1	eerste 3 kwarta- talen 1929		kolom 2 in % v. 1
	f 1000			f 1000		
	Totaal	n. Polen	Totaal	n. Polen		
Gesmolten Dierlijk Vet (68-73)	20.597	3.101	15	12.022	1.608	13
Plantaardige Oliën (534, v.)	123.671	3.026	2	108.713	1.845	2
Huiden (651/63)	37.488	3.194	9	9.840	60	1
IJzer en staal en werken daarvan (360/80)	49.878	2.052	4	26.056	2.307	9
Fabrieks-, landbouw- en andere werktuigen (1048/74)	77.602	1.151	2	38.866	87	—

Wat het doorvoer- en entrepôtverkeer, zoo valt te vermelden, dat niet onbelangrijke hoeveelheden koloniale waren uit entrepôt naar Polen worden uitgevoerd. De waarde daarvan wordt in onze statistiek niet opgegeven, doch wanneer men het entrepôtverkeer bij den eigen handel zou optellen, zoo zou vermoedelijk blijken, dat Polen iets meer bij ons betreft, dan wij uit Polen.

In verhouding tot onzen totalen handel zijn, zooals gezegd, de bedragen, waarom het hier gaat, relatief gering. Andere perspectieven openen zich, wanneer Polen in eenigszins belangrijke mate een beroep zou kunnen doen op de Hollandsche kapitaalmarkt, alwaar de rente zooveel lager is dan in het eigen land. Kapitaalexport beteekent onder overigens gelijkblijvende omstandigheden vermeerdering van goederenexport, hetzij dan direct naar het credietnemend land, hetzij langs een omweg, doordat de credietnemer met Hollandsche guldens elders gaat koopen en wij via een of meer tusschenschakels onze uitvoergoederen aan den uiteindelijke houder van de op crediet beschikbaar gestelde bedragen leveren.

Deze mogelijkheid van internationale betrekkingen levert echter, zooals geen betoog behoeft, aanmerkelijk meer risico dan de internationale handel als zoodanig, en eischt daarom een veel grootere voorbereiding en meer voorzichtigheid. Ook op deze wijze van de zaak hopen wij later nog terug te komen.

G. M. V. S.

DE DERTIENDE INTERNATIONALE ARBEIDSCONFERENTIE.

(Zeeliedenconferentie).

II (Slot).

Het tweede belangrijke punt, dat een onderwerp van beraadslaging uitmaakte, was de zorg voor den zieken zeeman. Een behoorlijke organisatie van de bescherming van den zieken en gewonden zeeman maakt het

naar de meening van de meerderheid noodzakelijk, dat enerzijds aan den reeder individueele verplichtingen worden opgelegd, anderzijds daarnaast een systeem van ziekteverzekering wordt ingesteld. Uit het Grijsboek, dat ter voorbereiding van deze aangelegenheid door het Internationaal Arbeidsbureau was opgesteld, bleek de verhouding van ziekteverzekering tot individueele verplichtingen niet altijd even duidelijk. Men schijnt — zooveel bleek ten minste uit de discussiën — een regeling op het oog te hebben, waarbij aan boord van het schip door den reeder, krachtens de individueele verplichtingen, voor den zieken of door een ongeval getroffen zeeman gezorgd wordt, terwijl dan die zorg bij het aan wal gaan overgenomen zal worden door de verzekering. De Commissie stelde een vrij uitvoerige leiddraad op. Ook hier moet ik mij bepalen tot het noemen van enkele belangrijke punten. Evenals destijds bij de beraadslagingen over het ontwerp-verdrag betreffende de ziekteverzekering, had ook nu de vraag van de aansprakelijkheid bij ziekte door schuld, grove schuld, of opzet van den zeeman, de aandacht, waarbij in het bijzonder aan venerische ziekten gedacht werd. De meeningen waren verdeeld. Tenslotte is besloten om ter zake van de aansprakelijkheid van den reeder de meening te vragen van de Regeeringen over a. een eventueele uitzondering in geval van ongeval opzettelijk door den zeeman veroorzaakt; b. een eventueele uitzondering in geval van ziekte tengevolge van opzet (faute intentionnelle) van den zeeman of van een persoonlijke daad. Bij de ziekteverzekering over een eventueele uitzondering in geval van ziekte tengevolge van opzet van den zeeman.

In het door het Arbeidsbureau opgemaakte concept kwamen ook punten voor betreffende de rechten van den zieken zeeman op repatriëring. Het voorstel werd gedaan om al hetgeen hierop betrekking had te schrappen, in verband met het in 1926 door de Conferentie aangenomen ontwerp-verdrag betreffende de repatriëring. Het zou tot verwarring aanleiding kunnen geven, werd gemeend, indien nu in een ander verdrag ook weer bepalingen over repatriëring zouden voorkomen. De Commissie behield echter bedoelde passage. In de Conferentie werd wederom een poging gedaan om de repatriëring er uit te lichten. Het daartoe strekkend amendement werd verworpen. Ten gunste van een regeling van de repatriëring ook nog in een ontwerp-verdrag betreffende de bescherming van zieke zeelieden kan aangevoerd worden, dat het mogelijk is, dat een Regeering bezwaar heeft om de conventie inzake de repatriëring in het algemeen te ratificeeren, doch geen bezwaar heeft tegen een regeling der repatriëring voor zieke zeelieden. Zij, die zich voor het behoud van vragen over repatriëring verklaarden, lieten zich waarschijnlijk door dat argument leiden.

Bij de reeders bestond over het algemeen bezwaar tegen een eventueele regeling van de individueele verplichtingen van de reeders internationaal in een ontwerp-verdrag. Zij meenden, dat de regelen, welke op dat stuk in de verschillende landen bestaan, niet van zoodanig dwingend aard zijn, dat er aanleiding is om tot een regeling bij verdrag over te gaan. Wat een eventueele internationale regeling van een ziekteverzekering voor zeelieden betreft, achtten zij het niet practisch, dat er een ziekteverzekering voor zeelieden ingericht zal worden onafhankelijk van de ziekteverzekering voor de arbeiders in de industrie. Zeelieden vormden niet een aparte klasse uit de maatschappij; integendeel veel zeelieden kiezen later een ander beroep. Daar staat weer tegenover, dat de Conferentie in 1927 beslist heeft, dat er een afzonderlijk verdrag voor de ziekteverzekering van zeelieden zou komen.

Hoe dit ook zij, de Conferentie nam de door de Commissie voor dit onderwerp samengestelde conclusies met een groote meerderheid van stemmen aan.

Welzijn van de zeelieden in de havens.

Dat is het eenige onderwerp, waarover algeheele

overeenstemming bereikt werd. De conclusies, waartoe de desbetreffende commissie kwam en waarmede de Conferentie zich vereenigde, zijn in 6 deelen verdeeld. Zij hebben betrekking op locale en nationale commissies voor het welzijn van den zeeman, regeling van den verkoop van alcoholhoudende dranken enz., bescherming van de gezondheid van de zeelieden, verblijf in de havens, verspreiding van brochures, enz. kosten. De commissie nam niet over het voorstel van het Internationaal Arbeidsbureau om een internationale instelling voor het welzijn van den zeeman te stichten, welke o.a. internationale hotels zou oprichten. Wat de bescherming van de gezondheid van de zeelieden betreft was de Commissie, die dit onderwerp voorbereidde, van oordeel, dat zooveel mogelijk de vreemde zeelieden moesten kunnen profiteeren van de nationale voorzieningen terzake van bescherming tegen tuberculose. Propaganda moest gemaakt worden om de zeelieden op de gevaren van tal van ziekten te wijzen. Waar echter de prophylaxe en de kosteloze behandeling reeds het onderwerp van de overeenkomst van Brussel van 1924 uitmaakten, was er voor deze Conferentie geen aanleiding zich daarmede bezig te houden. Zij volstond daarom met naar die overeenkomst te verwijzen.

Volledigheidshalve zij hier vermeld, dat de Conferentie nog een resolutie aannam, waarbij aan den Raad van Beheer verzocht werd het Bureau op te dragen in onderhandeling te treden met de Verkeerscommissie van den Volkenbond teneinde het aan land gaan van zeelieden in vreemde landen te vergemakkelijken.

Ten slotte nog het vraagstuk van het diploma van beroepsbekwaamheid voor koopvaardij-officieren. Naar de meening van zeer veel afgevaardigden, zowel Regeeringsvertegenwoordigers, als reeders, hoorde dat onderwerp eigenlijk niet bij de Internationale Organisatie van den Arbeid thuis, aangezien het volgens die afgevaardigden uitsluitend de veiligheid van de navigatie raakt. Bezwaar tegen het op de agenda plaatsen was evenwel door geen der Regeeringen gemaakt.

Bij de behandeling van deze aangelegenheid heeft een belangrijke rol gespeeld de vraag of eventueel een ontwerp-verdrag tot stand zou moeten komen of wel een aanbeveling. Nadat de meerderheid der Commissie zich eerst had verklaard voor een verdrag, is later in de Commissie nogmaals de vraag ter sprake gekomen of inderdaad alle punten, welke de Commissie had behandeld, in een verdrag behoorden te worden opgenomen. Bij die gelegenheid besliste de Commissie, dat de bepalingen 1o. omtrent de categorieën personen van wie een diploma vereischt moest worden, 2o. de definitie van die verschillende categorieën en 3o. de mogelijkheid van geringe afwijkingen met betrekking tot het type van schip of van de tonnenmaat, geschikt waren voor regeling bij verdrag, dat echter 4o. bepalingen omtrent de eischen zelf, 5o. de sancties en 6o. het toezicht meer in een aanbeveling thuis hoorden. Over die laatste punten zouden echter de Regeeringen eveneens gehoord moeten worden. Uit de wijze echter, waarop de conclusies waren ingericht, bleek vorenbedoeld onderscheid niet duidelijk, hetgeen de Nederlandsche Regeeringsvertegenwoordiger Dr. Nolens aanleiding gaf eenige inlichtingen dien-aangaande te vragen. Nadat hij z.i. geen voldoende opheldering ontvangen had, deelde hij mede, dat hij zijn stem zou uitbrengen vóór de conclusies in de onderstelling, dat het Bureau bij het opstellen der vragen rekening zou houden met het rapport, derhalve met den verschillenden aard der punten 1—3 en 4—6.

De reeders stonden op het standpunt, dat vraagstukken de veiligheid betreffende, alleen dan in deze Conferentie thuis hoorden, wanneer het uitsluitend de veiligheid van de arbeiders in casu de zeelieden betreft. Overigens gingen naar hun meening de conclusies veel verder dan de bedoeling van de reeders in de Joint Maritime Committee en hier in de Conferentie

was geweest. Hoewel zij aanvankelijk verklaarden te zullen tegenstemmen, onthielden zij zich tenslotten, zoodat bedoelde conclusies met 65 voor, nul tegen aangenomen werden.

Hiermede heb ik wel de voornaamste werkzaamheden van de 13de Arbeidsconferentie de revue laten passeeren. Doch voordat ik besluit, zou ik nog even een opmerking willen maken, een opmerking, die ik reeds eerder maakte. Doet zich te Genève niet een groot gevaar gevoelen bij de daar gevolgde werkwijze, een gevaar, dat dit jaar bij het bekende incident met de reeders meer nog dan anders voelbaar werd? Ik bedoel het gevaar van de te groote solidariteit. Dageelijks vergaderen de werkgevers en de arbeiders afzonderlijk en stellen in die vergaderingen hun houding vast. Zij komen dan ter vergadering als twee vijandige legers, met een vaste, onwrikbare opinie, die door geenerlei argument gewijzigd wordt. Wat nut, zoo vraag ik mij af, bij dat systeem een discussie? Gaat daarbij niet het idee van de Conferentie te Genève geheel teloor; een voornaam doel was toch dat door ontmoeting van werkgevers en arbeiders een betere verhouding tusschen die beiden zou ontstaan. Ik vraag mij af of door de werkgevers en de arbeiders zelve niet de bezwaren van dat systeem gevoeld worden en of daarin geen wijziging gebracht zou kunnen worden?

Of is de werkwijze te Genève door werkgevers en arbeiders toegepast een gevolg van het systeem, dat belanghebbenden daar geroepen zijn mede te oordeelen over zaken hen zelf betreffende? Zijn belanghebbenden wel altijd de meest onbevooroordeelde beoordeelaars? De tijd zal het ons wellicht openbaren.

G. J. STEMBERG.

DE STABILISERING VAN HET PRIJSNIVEAU IN „STAATHUSHOUKUNDE EN STATISTIEK”.

II (Slot).

Aan het slot van ons artikel in het vorig nummer vermeldden wij reeds, dat op de jaarvergadering van 2 dezer te Utrecht in het bijzonder een groote belangstelling bleek te bestaan voor het vraagstuk van de indexcijfers. Onder de vele sprekers, die aan deze zijde van het stabiliseerings-vraagstuk hun aandacht wijdde, waren de „index-sceptici” in de meerderheid tegenover de „index-geloofigen”, zoodat o. m. Irving Fisher's werk: „The making of Index Numbers” het meer dan eens moest ontgelden.

Over de wiskundige zijde van het vraagstuk, het probleem der zgn. „weging”, werd gesproken door Prof. C. A. Verrijn Stuart, die tegenover Mej. van Dorp een weging met *waarde-* in plaats van met *hoeveelheids-*coëfficiënten bepleitte, alsmede door den Heer Posthuma: laatstgenoemde spreker bestreed het gebruik van in-den-tijd-constante gewichts-coëfficiënten, wat z.i. een in principe even ontoelaatbare fictie is, als een berekening van den index zou zijn, die *uitsluitend* rekening hield met verandering van de hoeveelheids-coëfficiënten bij gefingerd constante eenheidsprijzen. Op de tweede hoofdvraag, die in dit verband gesteld kan worden, nl. of men den index moet berekenen uit de prijzen van de consumptiegoederen of uit die der productiegoederen — door Prof. Mees evenals door Mej. van Dorp in eerstgenoemden zin beantwoord — moet, volgens den Heer Posthuma, het antwoord verschillend luiden al naar het doel, dat men zich stelt: in concreto, al naarmate men een index voor „neutraal” geld wenscht te vinden, dan wel een ter uitschakeling, voorzooveel mogelijk, van de conjunctuurschommelingen. Vele schrijvers over het onderwerp maken zich, volgens dezen spreker, schuldig aan een *petitio principii*, doordat zij een indexcijfer, berekend en geschikt voor het eene doel, kritiekloos ook voor het andere willen toepassen. Wel ware het z.i. mogelijk — en op praktische gronden wellicht aan te bevelen — de prijzen van grondstoffen te gebruiken *als indicatie voor die der eindproducten* — mits men zich slechts

er van bewust blijft, dat iedere wijziging in den rentevoet het nauw verband dier beide prijzen-groepen verstoort en een nadere correctie op de berekening noodig maakt. Mej. van Dorp bleek zich met een en ander in beginsel te kunnen vereenigen.

Van de overige vragen, waartoe de indexcijfers aanleiding geven, werd die naar het al of niet opnemen van de prijzen van *diensten* door Prof. Mees bevestigend beantwoord, doch dit alleen voorzover betreft de huiselijke diensten en andere „consumptieve” arbeid, derhalve ook met een overeenkomstig geringe gewichts-coëfficiënt. Hierbij sloot Mej. van Dorp zich aan, die echter overigens, ten aanzien van den arbeid als algemeenen productiefactor, het in haar praeadvies ingenomen afwijzend standpunt handhaafde tegenover de beide hoogleeraren Verrijn Stuart; tusschen deze onderling bleef voorts nog een verschil van meening bestaan over het al dan niet opnemen van de effectenkoersen in den index. Mr. van Galen wees nog op de toenemende beteekenis van de niet materieële „consumptiegoederen” in veler budget (reizen, sport, e.d.). Mr. Dr. van Walré de Bordes bepleitte, zooals reeds in ons vorig artikel opgemerkt, met Mej. van Dorp een internationaal indexcijfer. Mr. van Genechten ten slotte wilde met alle traditioneele indexcijfers breken en de berekeningen gebaseerd op het begrip van een *gemiddelde* vervangen door een index, die de subjectieve waardeering van de geldeenheid volgens het marginaal-beginsel tot uitdrukking zou moeten brengen.

Achter deze talloze meningsverschillen verbergt zich in laatste instantie de vraag, *wat men onder „stabiliteit” wenscht te verstaan*. Bij de replieken sprak Prof. G. M. Verrijn Stuart in dit opzicht het verlossende woord, door er nadrukkelijk op te wijzen, dat „wezen” en „wenschelijkheid” van de stabilisatie niet twee problemen zijn, welke men geheel onafhankelijk van elkaar kan behandelen, maar dat zij tot op zekere hoogte ineenvloeden: nl. inzoverre als men, uit de verschillende definities die op zichzelf mogelijk zijn, die moet kiezen, welke voldoet aan de — zelve aan overwegingen *buiten* de definitie ontleende — eischen van wenschelijkheid. Met andere woorden, de „stabiliteit”, aldus opgevat, *is niet een „Ist”-, maar een „Soll”-begrip*. De logische consequentie van dit standpunt is dan, dat ook de samenstelling van het indexcijfer verschillend zal zijn, alnaarmate het doel, dat men aan de geldvoorziening stelt — een conclusie, welke ook door Mej. van Dorp werd gedeeld, en waarmede de grondstelling uit het hierboven weergegeven betoog van den Heer Posthuma is gerechtvaardigd.

Prof. G. M. Verrijn Stuart nu past dit beginsel toe, door „stabiliteit” (= „waardevastheid”) van het geld *te definieeren* als die toestand, waarbij het geld niet meer is, maar ook niet minder, dan een „neutraal” bemiddelaar in het ruilverkeer, d.w.z.: geen zelfstandigen invloed uitoefent op de ruilverhoudingen, zooals die in een verondersteld-ideaal geldloos ruilverkeer zouden tot stand komen. *Als definitie* kan men op deze formulering natuurlijk niets aanmerken. Een andere vraag is intusschen, of en in hoeverre men hiermede wellicht het spraakgebruik geweld aandoet; m.a.w. in hoeverre „stabiliteit”, aldus gedefinieerd, nog identiek is met stabiliteit van het „prijsniveau”, berekend volgens eene, welke ook, der gebruikelijke en ter vergadering zoozeer omstreden indexmethoden. Deze vraag klemt vooral hierom, wijl Prof. Verrijn Stuart zich, in zijn praeadvies, en elders, uitdrukkelijk op het standpunt stelt, dat die identiteit inderdaad bestaat. In de geschriften van dezen hoogleeraar, en van vele andere auteurs met hem, beteekent derhalve de gelijkstelling van „neutraal geld” en „geld van stabiele koopkracht” inderdaad *meer* dan enkel een „vrije” definitie.

Tegen de gelijkstelling nu van de beide genoemde begrippen *in dezen zin* richtte zich ter vergadering

de schrijver van dit overzicht, betoogende, dat de eerste en voornaamste voorwaarde voor de verwezenlijking van een inderdaad „neutraal” geld is het samenvallen van de geldrente met de „evenwichtsrente” (d.i. de zgn. „reëele” rente in den zin van Wicksell, Mises, e.a.); dat dit samenvallen *niet noodzakelijk* behoeft gepaard te gaan met een stabielen prijs-index van een der gebruikelijke types; dat dus in zoverre het onderscheid van prijsniveau-veranderingen „van de geldzijde” en „van de warezijde” — hoe dikwijls ook ongetwijfeld in de praktijk misbruikt — niet zonder goeden zin is; en ten slotte, dat een index, welke het onderscheid tusschen deze twee soorten prijsbewegingen op betrouwbare wijze registreert, tot dusverre nog niet is gevonden. Er kan dus volgens dezen gedachtengang wel degelijk een *reëel* dilemma bestaan tusschen de eischen van neutraliteit en stabiliteit — een dilemma, dat ook door de (op zichzelf volkomen toelaatbare) definitiemethode van Prof. Verrijn Stuart niet wordt overbrugd.

Met de hierboven vermelde conclusies van den Heer Posthuma komt deze opvatting in de hoofdzaken overeen; het verschil betreft slechts enkele punten van betrekkelijk ondergeschikten aard. Ook de opmerkingen van den Heer Van Pellecom waren met het hier uiteengezette standpunt ten nauwste verwant: deze spreker betoogde namelijk, dat de wijzigingen in het prijsniveau, welke het gevolg zijn van een toeneming of afneming der welvaart, *niet* door maatregelen van geldpolitiek mogen worden „gladgestreken”; op dezen grond bepleitte hij de noodzakelijkheid om den prijs-index door een productie-index te corrigeren, een probleem, waarbij vergeleken dat van de juiste wiskundige formule — zooals bekend de hoofdschotel van Irving Fisher's eerder aangehaald werk — z.i. van volkomen ondergeschikt belang moet worden geacht.

Bij de replieken bleek Mej. Van Dorp meer voor den hier weergegeven gedachtengang te kunnen voelen dan Prof. Verrijn Stuart: beide praeadviseurs wierpen intusschen het practische bezwaar op, dat buiten het prijsniveau een eenigermate betrouwbare maatstaf voor het al of niet samenvallen van geldrente en evenwichts-rente bezwaarlijk zal kunnen worden gevonden. Bij gebreke van het kompas der prijsstabiliteit zou dus aan den eenen kant licht het gevaar kunnen ontstaan voor een te expansieve credietpolitiek, waartoe de banken „van nature” altijd geneigd zijn; maar aan den anderen kant evenzeer de mogelijkheid, dat door een centrale instantie te vroeg zou worden ingegrepen, wanneer een *niet*-monetair veroorzaakte toeneming der industriele of commercieele bedrijvigheid ten onrechte als een inflatie-symptoom zou worden beschouwd. Voorts ondersteunde Prof. C. A. Verrijn Stuart ten deze het standpunt van zijn Rotterdamschen naam- en ambtgenoot met een principieel argument, nl. dat instabiliteit van het prijsniveau (dit in den gebruikelijken zin opgevat) een *conditio sine qua non* moet worden geacht voor het ontstaan van conjunctuurgolven: dit niet te hebben ingezien, achtte Z.H.G. een fout in het, overigens ook door hem ten zeerste geprezen, recente werkje van F. A. von Hayek¹⁾, waarin men het door schrijver dezes voorgestane standpunt uitvoerig uitgewerkt en toegelicht kan vinden. Het bezwaar van den Utrechtschen hoogleeraar verliest n. m. b. m. aan overtuigingskracht, wanneer men, met Mises e.a., den „monetairen” conjunctuurfactor niet zoozeer in de prijsbewegingen zoekt als wel *rechtstreeks* in de „spanning” tusschen geldrente en evenwichtsrente.

In verband met het conjunctuur-vraagstuk bracht de Heer Van Sandick nog de, bij de lezers van dit tijdschrift welbekende, controversse Schumpeter-Keynes in het debat, waarbij hij de partij van den

1) Geldtheorie und Konjunkturtheorie, Wien, Hölder-Pichler-Tempsky, 1929.

Bonn'schen hoogleeraar koos. Weliswaar zou deze spreker, in zoverre van Schumpeter's standpunt afwijkend, geenerlei overwegende bezwaren hebben tegen een „management van de geheele volkshuishouding” — des te meer echter tegen een „mechanische” stabiliseering, voorzover deze medebrenkt, dat de bankpolitiek tegen een „gezonde” conjunctuur-ontwikkeling zou moeten ingaan. Dit standpunt is typeerend voor het zoo wijd verspreide *dualisme* in de conjunctuur-beoordeeling, aan de bestrijding waarvan schrijver dezes in het debat nog enkele opmerkingen wijdde: een dualisme, dat ook bij de voorstanders eener stabiliseering — het tweede praeadvies bood hiervan een voorbeeld — niet steeds ten volle overwonnen is, en in dat geval in hun betoog een van de zwakste punten blijft uitmaken. Afdoend onkwetsbaar voor argumenten van dezen aard is alleen hij, die zich op het standpunt stelt, dat het „remmen” van een opgaande conjunctuurbeweging — althans voorzover die berust op een niet-neutrale credietgeving, d.w.z. een relatief te lagen rentevoet — *op zichzelf beschouwd* economisch nuttig is; m.a.w., wie de volle consequentie uit het neutraliteits-beginsel trekt, door hausse en baisse zonder eenigen voorkeur over één kam te scheren.

Vermelden wij eindelijk nog het pleidooi van den Heer Smid voor het gebruik van de goudclausulé in contracten op langen termijn — de hiermede verwante opmerking van Prof. Mees over de noodzakelijke herziening van het verouderde wetsartikel 1793 B. W. — de beschouwingen van den Heer Sevenster over de gevolgen van een inflatie ten opzichte van de prijzen van onroerend goed — en ten slotte de bezwaren van den Heer Crucq tegen het gebruik van den term „koopkracht van het geld” en tegen de gelijkstelling van de begrippen „geldeenheden” en „rekeneenheden” — dan meenen wij den lezer voldoende te hebben ingelicht over de vele belangwekkende beschouwingen, welke op deze vergadering zijn gehouden — een vergadering, waarvan, volgens het slotwoord van den voorzitter Mr. Knottenbelt, slechts te betreuren viel, dat uit de praktijk van het Nederlandsche bankwezen zich niet meer dan één enkele stem had laten hooren. Of ook, wanneer dit laatste anders geweest ware, geen echo's van de banking-theorie zouden zijn vernomen, is een vraag, welke hier slechts gesteld, doch niet beantwoord kan worden.¹⁾

J. G. KOOPMANS.

AANTEEKENINGEN.

Indexcijfers van groothandelsprijzen.

„The Economist” schrijft: In de afgelopen maand duurde de dalende tendenz van de groothandelsprijzen gedurende de maand September, volgend op de vastere tendenz in Juli en Augustus, nog voort. Einde October vertoonde het indexcijfer een daling van 1.7 pCt. tegenover de vorige maand; het cijfer voor einde October belooft 90.2 tegen 95.3 een jaar geleden. Onderstaande tabel toont de veranderingen in de verschillende groepen:

Gemiddelde 1927 = 100

	Oct. 1928	Juli 1929	Aug. 1929	Sept. 1929	Oct. 1929
Granen en Vleesch....	98.2	103.5	101.3	95.8	94.4
Andere voedings en genotmiddelen.....	91.5	84.7	86.2	86.6	85.0
Weefstoffen.....	100.6	91.6	91.7	87.7	85.2
Delfstoffen.....	92.9	96.1	96.3	96.2	94.6
Diversen.....	93.1	91.0	91.0	91.5	90.7
Totaal.....	95.3	93.7	93.6	91.8	90.2

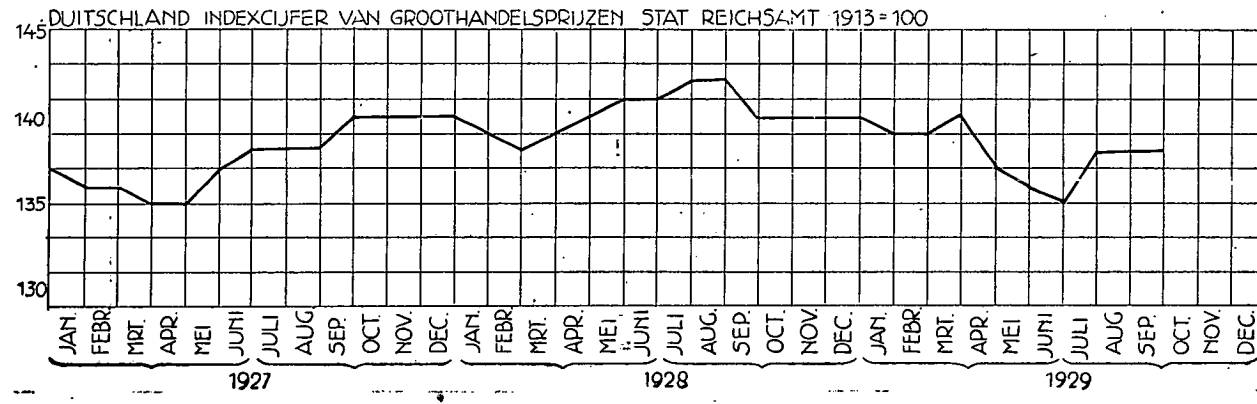
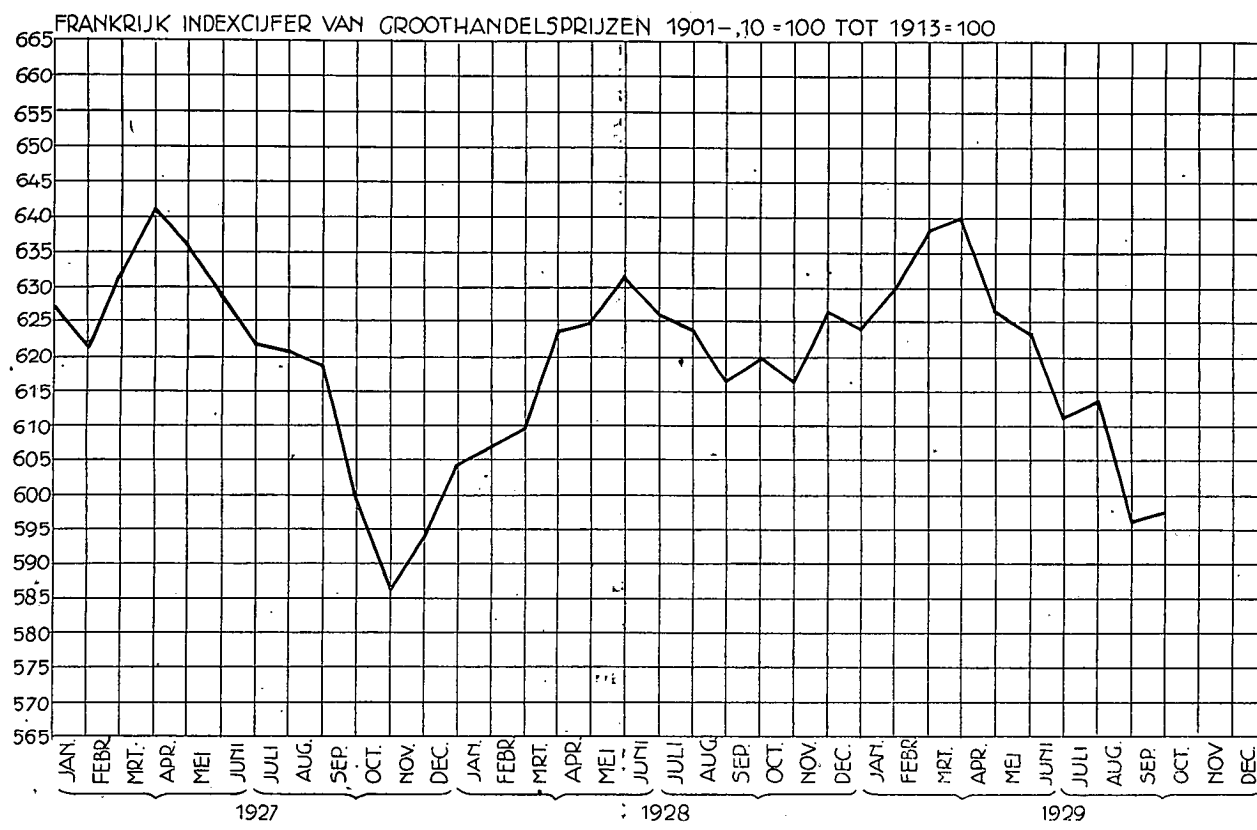
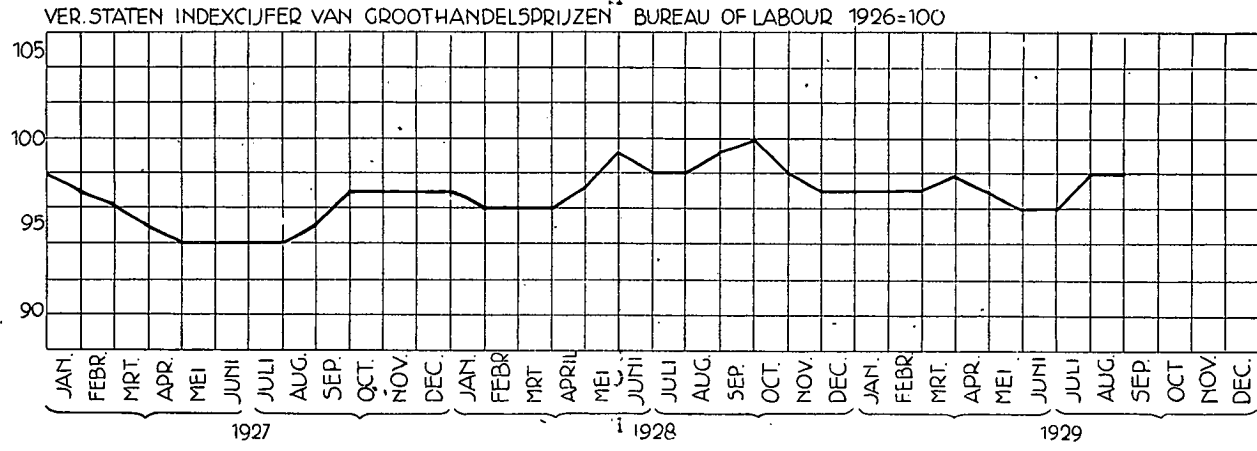
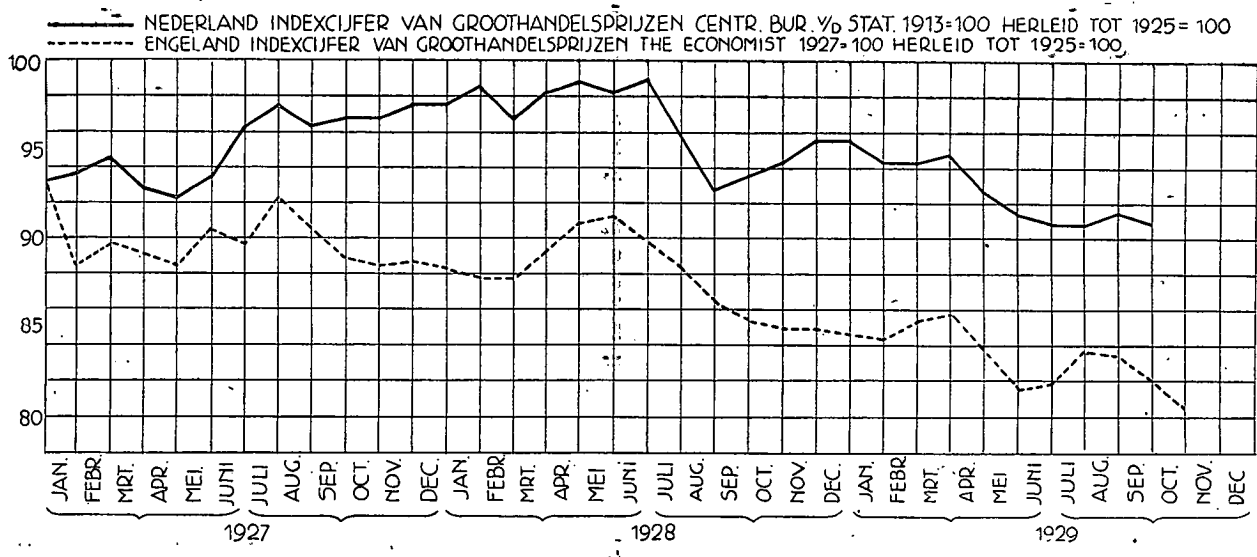
Iedere groep als geheel toont in de laatste maanden een teruggang; de grootste daling geeft de groep „Weefstoffen” te zien. Na de zwakke daling in September, was de groep „Granen en Vleesch” iets vaster, maar er was toch over het geheel een neerwaartsche tendenz, terwijl in de andere groepen eveneens de prijsdaling de overhand had.

De onderstaande tabel geeft defluctuaties in de prijzen van de verschillende groepen te zien, in vergelijking met verleden maand en verleden jaar; van de 39 prijzen daalden er gedurende de maand October niet minder dan 31.

In de groep „Granen en Vleesch” steeg de Engelsche gerst onbeduidend; aardappelen en Deensch varkensvleesch waren duurder; vleeschprijzen, vooral die van Zuid-Amerikaansch rundvleesch, waren over de geheele lijn lager. Bij de groep „Andere voedings- en genotmiddelen” daalden de theeprijzen, terwijl er ook een sterke daling in de noteering voor kokosolie is ingetreden. Uitgezonderd wol (tops), vertoonde de groep „Weefstoffen” een zwakke tendenz; Egypt.

¹⁾ In het eerste deel van dit artikel werd melding gemaakt van de ter vergadering gehouden rede van Mr. Josephus Jitta. Ter verkoming van verwarring moge worden vermeld, dat hier bedoeld werd Mr. F. A. Josephus Jitta. Red.

	Indexcijfer			Indexcijfer			Indexcijfer	
	Toe-(+) of afnem(-) in perc. vergeleken met vor. maand vorig jaar			Toe-(+) of afnem(-) in perc. vergeleken met vor. maand vorig jaar			Toe-(+) of afnem(-) in perc. vergeleken met vor. maand vorig jaar	
Tarwe (buitenl.) ...	- 3,6	+ 4,5	Katoen (Am.)	- 2,6	- 5,7	Hout (Eng.)
„ (Eng.)	- 0,9	- 1,7	„ (Egypt.)	- 6,7	- 14,4	„ (Zweedsch)
Meel	+ 4,1	Garen	- 3,3	- 9,4	Cement
Gerst	+ 1,7	- 6,1	Laken	- 1,9	- 3,6	Huiden	- 29,7
Haver	- 2,1	- 12,2	Wol (Eng.)	- 16,4	Leder	- 4,5	- 25,7
Maïs	- 2,8	- 20,8	„ (Austr.)	- 3,1	- 27,9	Benzine No. 1	+ 14,8
Rijst	- 5,2	- 5,2	„ (tops)	+ 3,1	- 23,3	Petroleum	+ 14,3
Aardappelen	+ 5,6	- 20,9	Zijde	- 2,4	- 8,9	Stookolie
Rundvleesch (Eng.) ..	- 1,6	..	Vlas	- 6,1	- 28,7	Lijnolie	+ 1,1	+ 49,6
„ (Arg.)	- 8,0	..	Heunep	- 2,8	- 7,9	Talk	- 3,9	- 6,3
Schapenvl. (Eng.) ..	- 2,3	..	Jute	- 4,6	- 10,6	Rubber	- 5,1	+ 5,7
„ (N. Z.) ..	- 1,7	- 5,3	Weefstoffen	- 2,9	- 15,3	Soda
Varkensvl. (Deensch)	+ 1,9	+ 19,3	Ruw-IJzer	+ 9,8	Amm. Sulphaat
Granen en Vleesch ..	- 1,5	- 3,9	Stalen rails	Creosoot	- 32,0
Thee	- 5,7	- 14,0	IJzeren staven	+ 4,9	Diversen	- 0,9	- 2,6
Koffie	+ 2,6	- 6,7	Blik	+ 3,5			
Cacao	- 4,6	Kolen (Welsch)	+ 0,6	+ 4,5			
Rietsuiker	- 1,1	- 7,1	„ (Dur. Gas.) ..	+ 1,5	+ 13,6			
Bietsuiker	- 2,8	- 4,4	„ (huisbrand)	+ 2,4			
Kaas (Can.)	- 0,5	- 12,0	Lood	- 4,0	+ 3,2			
Boter (Deensche) ..	- 2,0	- 0,5	Tin	- 6,9	- 16,8			
Kokosolie	- 7,0	- 15,4	Koper	- 4,2	+ 4,2			
Tabak	+ 2,3	Ongez. Zink	- 5,7	- 6,2			
Andere voedings- en Genotmiddelen	- 1,8	- 7,1	Delfstoffen	- 1,7	+ 1,8			

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Table of bank discount rates for various countries including Ned. Bk., Zwits. Nat. Bk., N. Bk. v. Denem., etc.

OPEN MARKT.

Table of open market exchange rates for Amsterdam, Londen, Berlijn, etc.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table of exchange rates in the Netherlands for various cities like Londen, Berlijn, Parijs, etc.

Table of exchange rates for cities like Zwitserland, Weenen, Praag, Boekarest, Milaan, Madrid.

Table of exchange rates for cities like Stockholm, Kopen-hagen, Oslo, Hel-sing-fors, Buenos-Aires, Mon-treal.

*1) Noteering te Amsterdam. **2) Noteering te Rotterdam. 1) Particuliere opgave. 2) Wettelijk gestabiliseerd tusschen 7.53/16 en 7.21/16.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Table of exchange rates for New York from London, Paris, Berlijn, Amsterdam.

KOERSEN TE LONDEN.

Table of exchange rates in London for various cities like Alexandrië, Athene, Bangkok, etc.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS

Table of silver and gold prices for London and New York.

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Table showing the status of the national treasury, including assets (Vorderingen) and liabilities (Verplichtingen).

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Table of Dutch-Indonesian floating debt, showing assets and liabilities.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten in miljoenen Reichsmark.

Data	Goud	Daarvan bij buit. circ. banken 1)	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
7 Nov. 1929	2.229,0	149,8	366,7	2.319,5	50,7
31 Oct. 1929	2.229,1	149,8	359,0	2.450,0	106,6
23 " 1929	2.219,0	149,8	353,9	1.981,5	42,0
15 " 1929	2.211,8	149,8	352,3	2.082,4	134,2
7 " 1929	2.212,0	149,8	349,6	2.408,9	76,7
7 Nov. 1928	2.539,9	85,6	168,1	2.182,9	33,8
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effecten	Diverse Activa ²⁾	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
7 Nov. 1929	92,6	617,7	4.550,4	497,4	333,0
31 Oct. 1929	92,6	650,0	4.833,0	454,0	353,0
23 " 1929	92,6	635,7	4.110,5	554,5	374,4
15 " 1929	92,6	600,3	4.349,5	452,6	372,4
7 " 1929	92,6	590,6	4.686,8	444,7	367,7
7 Nov. 1928	92,3	547,7	4.410,3	585,2	266,7
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,-	40,0

1) Onbelast. 2) W.o. Rentenbankscheine 7 Nov., 31, 23, 15, 7 Oct. '29, 7 Nov. '28, resp. 44; 14; 54; 39; 23; 45 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

Voornaamste posten in miljoenen Belgas.

Data 1929	Goud		Goud en zilver b. d. schatkist	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorsch. ald. Staat voor ingetrokken markten	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Te goed in en wissels op het buitenl.						Schatkist	Partic.
30 Oct.	1028	604	45	820	49	344	2.722	43	84
24 "	1027	581	45	810	43	344	2.665	27	117
17 "	1026	550	44	806	48	343	2.667	32	79
10 "	1026	544	44	818	44	342	2.698	13	69
3 "	1023	532	44	777	69	342	2.688	32	29
31 Oct. 1) 1928.	813	544	44	617	53	371	2.325	29	52

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Goudvoorraad		Wettig betaalmiddel, Zilver etc.	Wissels	
	Totaal bedrag.	Dekking F. R. Notes		In herdisc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
23 Oct. '29	3.035,0	1.614,6	154,8	796,4	379,4
16 " '29	3.004,8	1.614,3	153,5	818,9	360,1
9 " '29	3.012,2	1.568,7	149,4	857,3	333,2
2 " '29	2.982,8	1.608,5	158,0	930,6	322,8
25 Sept. '29	2.997,6	1.593,5	164,6	944,4	263,9
18 " '29	2.989,4	1.613,8	166,7	933,9	241,1
24 Oct. '28	2.646,2	1.248,9	132,1	911,9	401,5

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking-perc. 1)	Algem. Dekking-perc. 2)
23 Oct. '29	135,7	1.857,3	2.421,9	167,0	70,9	74,5
16 " '29	137,6	1.859,6	2.460,6	167,0	69,6	73,1
9 " '29	140,8	1.860,3	2.387,4	166,9	70,9	74,4
2 " '29	145,8	1.851,2	2.470,7	166,9	69,0	72,7
25 Sept. '29	152,1	1.837,9	2.446,2	167,0	69,9	73,8
18 " '29	177,6	1.847,4	2.428,5	166,7	69,9	73,8
24 Oct. '28	231,0	1.710,4	2.374,5	145,9	64,8	68,0

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Aantal banken	Disconto's en beleen.	Beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
16 Oct. '29	613	17.397	5.397	1.737	20.380	6.815
9 " '29	612	17.269	5.403	1.686	20.052	6.803
2 " '29	672	17.428	5.401	1.727	20.347	6.825
25 Sept. '29	—	—	—	—	—	—
18 " '29	673	17.252	5.489	1.721	20.211	6.805
17 Oct. '28	632	15.946	6.464	1.725	20.403	6.921

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

12 November 1929.

Deze week heeft de graanmarkt ongeveer hetzelfde beeld vertoond als in de vorige. Dat wil dus zeggen, dat de markt vrijwel voortdurend in flauwe stemming heeft verkeerd met weinig ondernemingslust en dalende prijzen. Vooral voor mais en ook voor haver was die prijsdaling deze week zeer aanzienlijk, zonder dat daardoor de kooplust in Europa toenam. Wel is zulk een toename op de tarwe-markt te constateren geweest en met name was dat op 6 November het geval, toen na twee zeer flauwe dagen aan de overzeesche termijnmarkten en wel speciaal in Noord-Amerika, de tarweprijzen zeer sterk waren gedaald. In Engeland is toen op het verlaagde prijsniveau vrij wat tarwe gekocht, terwijl ook op de voorafgaande dagen de omzet er niet onbelangrijk was geweest. Dit heeft niet dadelijk tot prijsverhoging in Noord-Amerika geleid, omdat de flauwe New-Yorksche effectenmarkt in tegenovergestelden zin haar invloed deed gelden. Daarna is echter op den 7den een niet onbelangrijk herstel gevolgd en ook in Argentinië werd daardoor verdere prijsdaling tegengehouden. Slechts een enkelen dag echter heeft dit prijsherstel geduurd, want op 8 en 9 November waren alle overzeesche termijnmarkten weder met verminderde Europeesche vragers flauw en lager, waarbij in Noord-Amerika de prijzen zelfs lager kwamen dan op de uitermate flauwe markt van 24 October, welke indertijd zooveel sensatie heeft gewekt. Afgezien van enkele tijdelijke verbeteringen blijft aan de tarwemarkt de flauwe grondtoon bestaan, welke haar nu reeds eenigen tijd heeft gekenmerkt. De factoren, welke daarvan de oorzaak zijn, zijn nog vrijwel dezelfde als in de vorige week. Zij betreffen dus alle overvloedige beschikbare tarwe-voorraden en teleurstellende vraag in de invoerlanden. De wereldverscheppingen zijn deze week wel iets grooter geweest dan in de vorige, omdat uit Argentinië wat meer tarwe is afgeladen, doch ook nu weder was de verscheepte hoeveelheid abnormaal klein. De naar Europa onderweg zijnde hoeveelheid tarwe is dan ook weder verder verminderd, doch steun heeft de markt daarvan allerminst ondervonden. Nog steeds ondervindt men in Engeland groote moeilijkheden bij het vinden van opslagruimte voor de arriveerende tarwe, terwijl ook in verschillende vastelandsche havens zulke groote hoeveelheden, vooral van Argentijnsche, tarwe liggen opgeslagen, dat afname van den stoomdenen voorraad tegen den prijsdruk en den invloed dier voorraden niets vermag. Daarbij komt nog, dat in Canada de zichtbare voorraad tarwe nog altijd vermeerdering ondergaat en ook deze week weer is toegenomen. De Canadeesche Tarwepool volhardt bij haar politiek van beperkt aanbod, in de verwachting van hoogere prijzen. Tegenover de Canadeesche producenten verkondigt zij de meening, dat verkoop op groote schaal nu de markt slechts zou drukken. In Europa zouden misschien wel koopers te vinden zijn, doch die zouden tot inkoop slechts overgaan met het speculatieve doel om de tarwe op te slaan en hoogere prijzen af te wachten. De Pool is van meening, dat de boeren beter doen met zelf die kans op hoogere prijzen te behouden en het tegenwoordige prijspeil niet nog verder te drukken. Tot de flauwere stemming der tarwemarkt droegen nog de zeer goede oogstberichten omtrent de nieuwe tarwe der Vereenigde Staten bij, evenals gunstige rapporten uit Australië en de omstandigheid, dat de Argentijnsche tarwe-opbrengst nu geraamd wordt op 28½ tot 31 miljoen quarters, terwijl de ramingen eenigen tijd geleden varieerden tusschen 23 en 26 miljoen quarters. Behalve korte oplevingen van de vraag, zoals op enkele dagen der afgelopen week in Engeland is voorgekomen en zoals ook nu en dan den laatsten tijd op het vasteland het geval is geweest, blijft de kooplust in Europa zeer teleurstellend en aanwijzingen, dat een herstel spoedig te verwachten is, zijn eigenlijk niet aanwezig. De opleving der Engelsche vraag van het begin dezer week had, naast de lagere prijzen, ook gedeeltelijk haar oorzaak gevonden in de kleine Argentijnsche verscheppingen der vorige week. Ditmaal echter waren die verscheppingen veel grooter. Dat er den vorigen keer zoo weinig was verscheept, is dus een tijdelijk verschijnsel geweest en vond blijkbaar vooral haar oorzaak in de slechte Europeesche vraag en de moeilijkheden, die in verschillende Europeesche havens ondervonden worden bij het opslaan van onverkocht aankomende partijen.

Aan de Argentijnsche termijnmarkten zijn de tarweprijzen in den loop der week 20 tot 40 centavos per 100 KG. gedaald en te Chicago en Winnipeg ongeveer 5 dollarcent per 60 lbs.

Voor rogge wordt de markt nog steeds beheerscht door Europa en speciaal door Duitschland, dat nog altijd geen voldoende afzet vindt voor de groote hoeveelheden rogge,

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	3/9 Nov. 1929	Sedert 1 Jan. 1929	Overeenk. tijdvak 1928	3/9 Nov. 1929	Sedert 1 Jan. 1929	Overeenk. tijdvak 1928	1929	1928
Tarwe	29.369	1.414.876	1.904.735	—	103.388	58.983	1.518.264	1.963.718
Rogge	4.630	181.160	182.954	150	1.308	—	182.468	182.954
Boekweit	—	17.494	14.054	—	875	—	18.369	14.054
Maïs	19.007	728.900	882.291	2.957	173.201	182.146	902.101	1.064.437
Gerst	21.600	440.876	450.356	2.000	8.395	13.177	449.271	463.533
Haver	3.257	183.822	173.085	—	2.944	617	186.766	173.702
Lijnzaad	3.333	126.985	166.053	566	266.044	340.000	393.029	506.054
Lijnkoek	4.792	201.533	170.999	—	600	1.184	202.083	172.183
Tarwemeel	1.208	72.738	95.126	854	24.869	33.076	97.607	128.202
Andere meelsoorten	80	18.677	10.484	—	—	—	18.677	10.484

welke in het land aanwezig zijn. Ondanks voortdurende prijsstijging blijft in de naburige landen de vraag naar Duitse rogge zeer onvoldoende en bovendien is de Poolse concurrentie den laatsten tijd nog weder verscherpt, omdat de Poolse regering een systeem van uitvoerpremies op verschillende graansoorten heeft ingevoerd, teneinde den export te doen toenemen en tevens de Poolse landbouwers te steunen. In Noord-Amerika schijnt men eindelijk voor rogge onder den indruk te zijn gekomen van de flauwe Europeesche markt en van de onmogelijkheid om, zoolang geen belangrijke prijsdaling intreedt, rogge naar Europa te exporteerden. De roggeprijzen zijn namelijk aan de termijnmarkt te Chicago deze week aanzienlijk gedaald. De verlaging bedroeg 5 à 6 dollarcent per 56 lbs.

Zeer flauw is deze week steeds de markt voor maïs geweest. Steeds verkeerde de markt onder den druk van de overvloedige hoeveelheden maïs, die in Zuid-Oostelijk Europa beschikbaar zijn, terwijl ook de buitengewoon goede vooruitzichten voor de nieuwe Argentijnsche maïs en de groote uitzaai daarvan, tot de flauwe stemming der markt bijdroegen. Verschepingen van maïs uit de Donauhavens waren wat grooter dan tot nog toe het geval is geweest. Van grooten omvang waren ze ook nu nog niet, doch de verschepingen zijn nu in vollen gang en belangrijke toename van naar West-Europa stoomenden voorraad Donau-maïs valt binnenkort te verwachten. Aan alle Europeesche markten bleef de vraag voor Donau-maïs slecht, ondanks de voortdurende prijsdaling. Ook Plata-maïs kwam telkens goedkoop te koop, met sterke prijsverlaging aan de Argentijnsche termijnmarkten. De noteeringen voor maïs kwamen daar zoo laag als sedert het begin van 1928 niet is voorgekomen, toen de markt sterk gedrukt was wegens de verwachting van een zeer grooten maïs-oogst. De vraag naar overzeesche voedergranen blijft in Europa steeds teleurstellend wegens de groote hoeveelheden rogge en haver, die in Duitsland beschikbaar zijn en de ruime voorraden van verschillende soorten veevoeder, welke overal in Europa in de laatste maanden zijn binnengehaald. Ook de groote naar Duitse havens onderweg zijnde zeilende voorraad Donau-gerst laat op de Duitse maïs-markt zijn invloed gelden. Ondanks het sterk gedaalde prijspeil is in Europa het vertrouwen in den maïs-prijs nog altijd gering en vrij algemeen verbreid is de meening, dat nog verdere prijsdaling lang niet uitgesloten is. In Nederland zijn tot de dalerde prijzen, althans in de eerste helft der week, nog vrij veel zaken in Donau-maïs, te leveren in de eerste maanden van 1930, tot stand gekomen, maar later, toen de markt nog steeds flauwer liep, verminderde ook daarin de ondernemingslust, ofschoon dagelijks tot telkens lagere prijzen wel beperkte zaken in Donau-maïs werden gedaan. De flauwe stemming is ook nog in de hand gewerkt door prijsdaling in Noord-Amerika, waar goede oogstresultaten en onvoldoende inlandsche vraag verdere prijsdaling aan de termijnmarkt te Chicago veroorzaakt hebben, die ongeveer 2 dollarcent per 56 lbs. bedroeg. Aan de Argentijnsche termijnmarkten zijn de maïsprijzen deze week 55 à 60 centavos per 100 KG. gedaald.

In gerst blijven de zaken bij voortduring moeilijk tot stand komen. Daarbij was Noord-Amerika voor gerst zeer flauw en voergerst uit de Vereenigde Staten is tot telkens weder lagere prijzen vrij geregeld naar Nederland verhandeld. In Duitsland wordt deze gerst-soort nog altijd niet gekocht, maar ook voor Donau-gerst was de vraag daar niet groot en vonden zaken slechts aanzienlijk beneden Roemeensche pariteit plaats. Toch konden in Roenië de prijzen zich vrij goed staande houden, omdat er nog veel op oude verkoopen per November-aflading te verschepen viel. Het ziet er echter naar uit, dat voor het doen van nieuwe zaken verlaging van de Roemeensche prijzen noodzakelijk zal zijn. Verschepingen van gerst waren deze week uit Noord-Amerika uitermate klein.

De havermarkt wordt nog altijd geheel beheerscht door Duitsland, doch wegens de groote hoeveelheden, welke voortdurend naar naburige landen ter verscheping komen, is de verdere vraag voor Duitse haver daar klein. Zoo verkeert in Nederland de markt voor spoedige Duitse haver in zeer gedrukte stemming met overvloedige aanvoeren. De Duitse prijzen zijn in deze week voortdurend nog verder verlaagd, doch ondanks die verlaging bleef in Nederland spoedige Duitse haver steeds ver beneden de Duitse pariteit te koop. Ook voor haver nam de Poolse concurrentie toe, hetgeen tot de Duitse prijsdaling meewerkte. Tenslotte zijn voor dekking van vroeger afgesloten duurdere verkoopen naar Nederland nogal wat zaken in Duitse haver op aflading, gedeeltelijk in de eerste maanden van 1930, tot stand gekomen. Ook in Engeland blijft men Duitse haver koopen, doch de Poolse haver wekt naar niet veel belangstelling wegens de vrees voor teleurstellende kwaliteit. In haver uit Noord- en Zuid-Amerika komen, afgezien van een enkele transactie in nieuwe Plata-haver, geen nieuwe zaken tot stand, ofschoon daarvoor toch den laatsten tijd de prijzen wel wat zijn gedaald. Er zal echter nog een belangrijke prijsverlaging dienen plaats te vinden, vóór deze haversoorten in Europa weder geregelde koopers vinden. Dat vermindering van het Duitse aanbod zaken in Amerikaanse haver zonder Amerikaanse prijsverlaging zou kunnen veroorzaken, lijkt nog niet waarschijnlijk, omdat Duitse haver nog altijd in groote hoeveelheden voorhanden is met dringend aanbod.

SUIKER.

De verschillende suikermarkten waren de afgelopen week wegens de over het algemeen heerschende apathische stemming, zeer oninteressant.

In Amerika waren de zaken in Ruwsuiker van uiterst geringen omvang en de prijs voor prompte Cubasuiker was (nominaal) 2 d. c. & fr. New-York. De Cubaansche Verkoop Centrale bleef nog steeds uit de markt. De termijnnoteringen zakten verder in en waren aan het eind der week Dec. 1.95; Mrt. 2.04; Mei 2.11; Juli 2.18 en Sept. 2.25, terwijl Spot Centrifugals de geheele week met 3.77 genoteerd bleven.

De ontvangsten in de Atlantische havens der V. S. bedroegen deze week 49.000 tons, de versmeltingen 52.000 tons tegen 64.000 tons in 1928 en de voorraden 671.000 tons tegen 234.000 tons.

De laatste Cuba-statistiek is als volgt:

	1929	1928	1927
	Ton	Ton	Ton
Cubaansche prod.	5.156.316	4.037.833	4.508.521
Consumptie	128.053	88.060	126.521
Weekontv. afscheephavens ...	16.709	18.377	36.483
Totaal sedert 1 Jan.	4.715.571	3.694.090	4.113.444
Weekexport	63.861	46.814	69.845
Totale export sedert 1 Jan. ..	4.348.691	3.211.778	3.615.664
Voorraad afscheephavens....	326.927	445.164	497.780
Voorraad binnenland	352.645	292.831	268.556

Op de Londensche termijnmarkt liepen de noteeringen eveneens terug en wel tusschen 2¼ en 4½ d. De laatste noteeringen op de Ruwsuikermarkt waren:

Dec. Sh. 8/-; Mrt. Sh. 8/5¼; Mei Sh. 8/11¼; Aug. Sh. 9/3¼; Dec. Sh. 9/6.

Engelsche Raffinadeurs verlaagden deze week den prijs van hun product voor alle posities met 3 d.

De Zichtbare voorraden bedroegen volgens Czarnikow:

	1929	1928	1927
	Ton	Ton	Ton
Duitsland 1/10	103.000	106.000	80.000
Tsjecho-Slowakije 1/10	34.000	47.000	9.000
Frankrijk 1/10	130.000	62.000	67.000
Nederland 1/10	73.000	33.000	29.000
België 1/10	36.000	25.000	14.000

heling, Robusta, November-verschepping, 31 ct.; W.I.B. f.a.q. Robusta, November-verschepping, 39 ct., alles per ½ KG., cif, uitgeleverd gewicht, netto contant.

De slot-noteringen te New-York van het aldaar geldende gemengd contract (basis Rio No. 7) waren:

	Dec.	Maart	Mei	Sept.
11 Nov.	\$ 8,78	\$ 8,63	\$ 8,58	\$ 8,50
4 "	" 9,—	" 8,80	" 8,68	8,52
28 Oct.	" 8,43	" 8,23	" 8,15	8,03
21 "	" 10,57	" 10,02	" 9,78	9,58

Rotterdam, 12 November 1929.

Statistiek der firma G. Duuring & Zoon.

Zichtbare voorraad op 1 October in duizenden balen.

	1929	1928	1927	1926	1925
Voorraad in Europa...	2.065	2.020	1.654	1.483	1.536
Stoomend { Brazilië ..	572	402	678	565	707
n. Europa { Oost-Indië.	119	186	138	142	124
	2.756	2.608	2.470	2.190	2.367
Voorraad Ver. Staten	689	703	547	912	716
Stoomend { Brazilië ..	545	490	635	536	553
naar { Oost-Indië	12	—	—	—	—
Ver.Staten)	4.002	3.801	3.652	3.638	3.636
Voorr. in Pernambuco	—	2	—	—	—
" " Bahia	12	15	25	22	18
" " Victoria ..	33	109	94	—	—
" " Rio de Janeiro	271	306	330	287	249
" " Santos	850	1.074	884	909	1.327
" " Paranagua..	54	58	—	—	—
Totaal	*5.222	*5.365	*4.985	*4.856	*5.230
Op 1 September	*5.316	*5.521	*5.064	*4.927	*5.237
Op 1 Juli	*5.338	*5.729	*4.720	*4.571	*5.085

* Niet inbegrepen de binnenl. voorraden in Brazilië.

De binnenlandsche voorraden te

	Santos	Rio de Janeiro
1 Juli 1925	1.786.000 balen	
1 September 1925	1.892.000 "	
1 October 1925	2.604.000 "	
1 Juli 1926	2.833.000 "	
1 September 1926	4.011.000 "	
1 October 1926	5.255.000 "	
1 Juli 1927	3.312.000 "	
1 September 1927	7.750.000 "	
1 October 1927	9.570.000 "	
1 Juli 1928	11.872.000 "	1.180.000 balen
1 September 1928	13.018.000 "	992.000 "
1 October 1928	13.469.000 "	826.000 "
1 Juli 1929	8.785.000 "	136.000 "
1 September 1929	12.531.000 "	654.000 "

THEE.

De week van 3 tot 9 dezer was de theemarkt aanvankelijk vast. In de tweede helft der week werd echter de stemming trager.

Voor Java/Sumatra-soorten, die toen te Londen werden geveild, liepen de prijzen over het geheel genomen niet veel uiteen, niettegenstaande in vele gevallen een fractie op de vorige prijzen moest worden toegegeven.

Tegen het einde der week werd bekend gemaakt, dat de Noord. Britsch-Indische oogst per ulto. October geschat wordt op 333 miljoen lbs., hetgeen de taxatie van dat tijdstip een jaar geleden overtreft met niet minder dan 25 miljoen lbs.

De Londense aanvooeren in October waren, volgens opgave van de voornaamste pakhuizen, in totaal 63½ miljoen lbs. (v.j. 53 miljoen); de afleveringen beliepen 44 miljoen (v.j. 41 miljoen) en de voorraden op ulto. October 221½ miljoen lbs. (v.j. 186½ miljoen).

Volgens telegrafisch bericht aan de Vereeniging voor de Thee-cultuur te Amsterdam bedroeg de Java-uitvoer in October slechts 4.2 miljoen KG. (v.j. 5.2 miljoen), waardoor de uitvoer van dit jaar komt op 50 miljoen KG. (v.j. 48.6 miljoen).

Uit dezelfde bron is afkomstig het bericht, dat Ceylon in September 16.3 miljoen lbs. uitvoerde (v.j. 15.6 miljoen) waardoor de uitvoer Januari-September 194.8 miljoen lbs. beliep (v.j. 188 miljoen).

Amsterdam, 11 November 1929.

COPRA.

De markt was aanvankelijk wederom flauw gestemd, de prijzen werden gedrukt door het groote aanbod van Indië,

terwijl ook de algemeen ongunstige omstandigheden hun uitwerking niet misten.

In het tweede gedeelte der week nam het aanbod echter weer aanmerkelijk af, terwijl de vraag toch slechts zeer matig bleef.

In Marseille worden de prijzen nog steeds sterk gedrukt door de groote aanvoeren gedurende October jl.

De slotnoteringen zijn:

Nederl.-Indische f.m.s. Copra, alle termijnen f 26¼, Nederl.-Indische Mixed, stoomend op Marseille f 24¾; Nederl.-Indische Mixed, aflading Nov./Dec., f 25¼; Nederl.-Indische Mixed, aflading Dec./Januari, f 25¼.

RIJNVAART.

Week van 3 t/m. 11 November 1929.

De aanvoeren van zeezijde bleven stationnair. Scheepsruimte bleef tot in het laatst der week bij matige vraag voldoende beschikbaar, daarna werd de scheepsruimte schaarscher en de stemming vaster. De ertsvracht bedroeg gemiddeld naar de Ruhr f 0.60—0.70 per last met resp. 4 en 8 losdagen. Naar den Bovenrijn was matige vraag en bedroegen de daghuren gemiddeld voor groote schepen 3 ct. en voor kleinere schepen 3¼ ad 3½ ct. per ton/dag. Het sleeploon varieerde tusschen het 32½ en 35 cts. tarief. Het water was langzaam vallend. In het laatst der week werd naar den Bovenrijn op ca. 1.70 M. en naar de Ruhrhavens op maximum 2.30 M. afgeladen.

In de Ruhrhavens bleef bij matige vraag scheepsruimte voldoende. De vracht voor exporthavens naar Rotterdam liep terug van Mk. 2.— tot Mk. 1.60 per ton inclusief sleepen.

ONTVANGEN BOEKEN.

Korte Mededeelingen van de Afdeling Landbouw No. 5. De cultuur van vruchten in de Ommelanden van Batavia, door J. J. Ochse, Adjunct-Inspecteur bij de Afdeling Landbouw te Buitenzorg. Buitenzorg z.j.; Archipel Drukkerij.

Cessie, Subrogatie, Novatie en Delegatie van Hypothecaire Schuldvorderingen door C. D. van Vliet, Directeur der Holl. Hyp. Bank, Amsterdam 1929; N.V. Drukkerij en Uitgeverij J. H. de Bussy.

Overdruk uit het Jaarboekje van de Vereeniging van Directeuren van Hypotheekbanken, Vijftiende Jaargang.

The Issuing House Year Book and Financial A.B.C. 1929. An Index to the Personalities connected with Issues, during the years 1926, 1927 and 1928. The Institute of Commercial Research Ltd., Londen. Londen 1929, Harris, Forbes & Company Ltd.

Een zeer praktisch handboekje, waarin de in 1926, 1927 en 1928 uitgegeven emissies in Engeland zijn vermeld met de namen van de banken, syndicaten of financieele instituten die hierbij betrokken zijn.

Archivo Histórico Diplomático Mexicano, Num. 30.

Comentarios de Francisco Zarco sobre la Intervención Francesa (1861—1863). Prologo de Antonio de la Peña J. Reyes. México 1929; Publicaciones de la secretaría de Relaciones Exteriores.

Memoria de la Secretaría des relaciones exteriores de agosto de 1928 a julio de 1929 presentada al H. Congreso de la Unión por Genaro Estrada, subsecretario de relaciones exteriores encargado des despache, Tomo I, II, III. México 1929; Imprenta de la Secretaría de relaciones exteriores.

Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam. *Statistisch zakboekje 1929.* Amsterdam 1929; J. M. Meulenhof.

Publicaties Hollandsch-Inlandsch Onderwijs-Commissie No. I. *De uitbreiding van het Westersch onderwijs in Nederlandsch-Indië sedert 1900.* 1e stuk (tekst en grafieken), 2e stuk (tabellen en staten). Buitenzorg 1929; Archipel drukkerij.

Eenige bedrijfsgegevens over de Chineesche pepercultuur op Bangka door M. B. Smits, wd. Hoofd der Afdeling Landbouweconomie. Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel. Korte mededeelingen van den landbouwvoorlichtingsdienst No. 6. Buitenzorg 1929; Archipel drukkerij.